Eseuri 15

ENTUZIASMUL

LUI JEAN-FRANÇOIS LYOTARD

Critica kantiană a istoriei

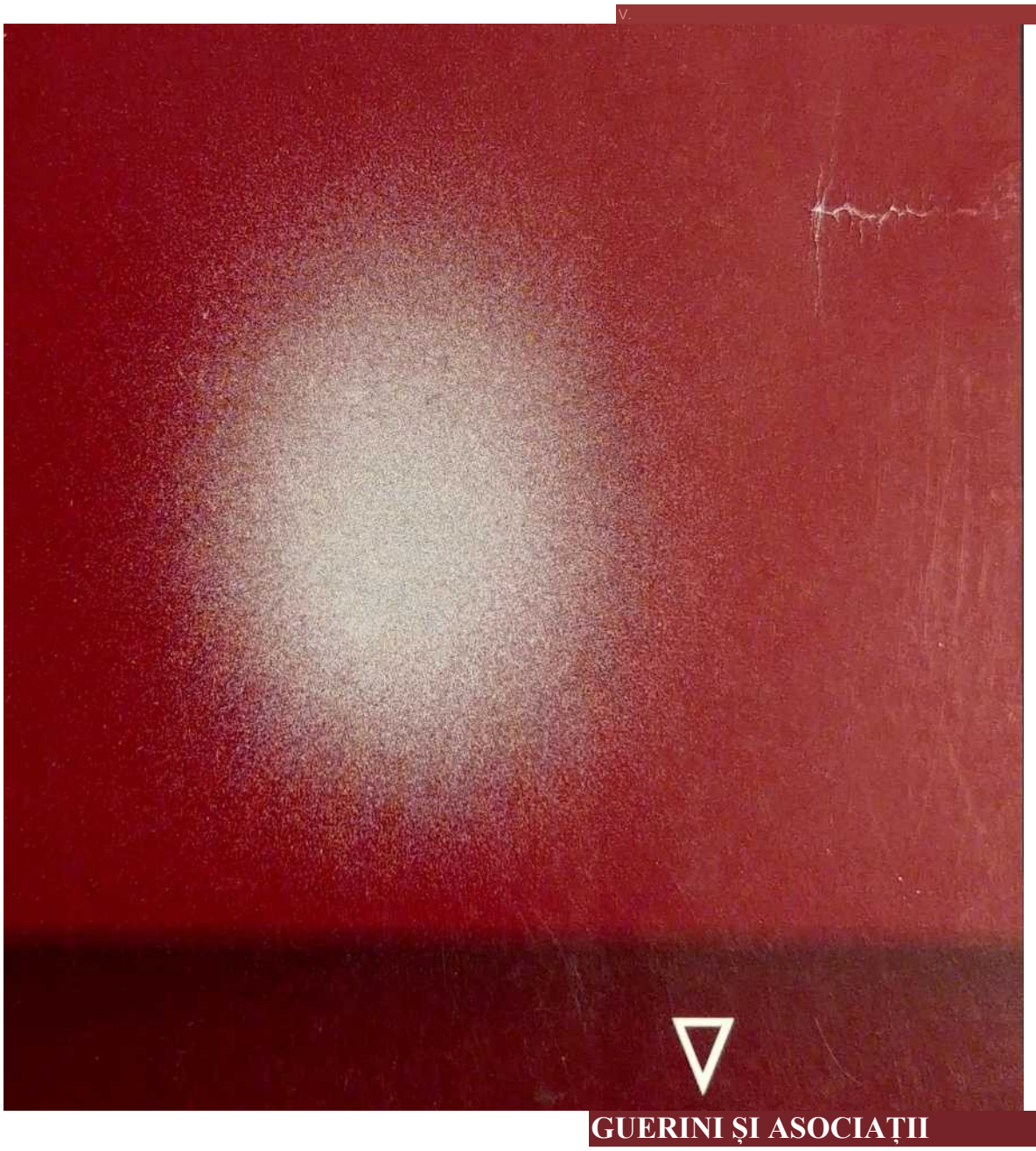

GUERINI ȘI ASOCIAȚII

Volume publicate:

1 Maurizio Ferraris, *Hermeneutica lui ?* rouSt
2 Rolando Damiani, *Lumi noi, stele noi.*
3 Giovanni Piana, *Noaptea fulgerului: Patru eseuri despre filosofia imaginației*
4. Tonino Griffero, Federico Vercellone, Elio Franzini, Maurizio Ferraris, *Ce nu știe autorul*
5. Alfredo *Civita, Voința* *și* inconștientul
6. Grazia Marchiano, *Cogniția estetică între Est și Vest*
7 Emilio Gabba, *Despre buna utilizare a bogăției. Eseuri despre istoria economică și socială a lumii antice*
8. FL Gottlob Frege, *Investigații logice*
9. Fulvio Carmagnola, *Vizibilitatea: către o estetică a fenomenelor complexe*
10. Soren Kierkegaard, *Despre conceptul de ironie în referința constantă la Socrate*
11. Edmund Husserl, *Istoria critică a ideilor*
12. *Studii freudiene* (editate de David Meghnagi)
13. Pavel Florenskij, *Relevanța cuvântului: limbajul între știință și mit*
14. Jean-Martin Charcot, *Lecții la Salpètnère*

ESEURI 15

© 1989 Edizioni Angelo Guerini e Associati sr 1.
Via A. Sciesa 7 — 20135 Milano

Prima ediție: noiembrie 1989

Titlul ediției originale:
Entuziasmul. La critique kantienne de l'histoire
©1986 Editions Galilée, Paris

Traducere din franceză de Fosca Mariani Zini

Copertă de Beppe Re Fraschini

Tipărit în Italia

ISBN 88-7802-108-3

Jean-François Lyotard

ENTUZIASMUL

Critica kantiană a istoriei

GUERINI
ȘI ASOCIAȚI

INDEX

9 INTRODUCERE

11 SUBIECT

15 I. CRITICUL ESTE ANALOG POLITICIANULUI

27 II. ARHIPELAGUL

37 III. CE se ELIBEREAZĂ ÎN ENTUZIASM

61 IV. DOUĂ **metode și o modalitate de a exprima în propoziții**
ISTORICUL-POLITIC

79 V. Ce SE ELIBEREAZĂ ÎNTR-UN SENTIMENT DE LIPSĂ
TIMPUL **meu**

87 NOTĂ LA TEXT *de Fosca Mariani Zini*

LEGENDĂ

KRV	*Critica raţiunii pure,* în *Scrierile complete ale lui Kant,* Academia Prusacă de Ştiinţe, Berlin 1911; traducere din italiană de G. Gentile şi L. Lombardo-Radice, traducere de V. Mathieu, *Critica della ragione pura,* Laterza, Bari 1959.
KRP	*Critica raţiunii practice,* în *scrierile complete ale lui Kant,* tr.it. di F. Capra, *Critica della ragione pratica,* Laterza Bari 1947.
KUK	*Critica judecăţii,* în *Operele complete ale lui Kant,* cit.; traducere din italiană de A. Gargiulo, traducere de V. Verra, *Critica del Judizio,* Laterza, Bari 1979.
Conflict	*Disputa dintre facultatea politică şi facultatea juniorâ,* în *Disputa dintre facultăţi,* Meiner, Hamburg 1959; trad. de G. Soiarie Q [1] «■ O \ AN ' *a facultăţii filosofice cu cea juridică,* în *1965 ltlCl 6 l fil° so fi a de ^ a st ona e del diritto,* Utet, Turin *bhie* * [n] *Kleinere*
Pace	*Scrhiften zur Geschichtsphiloso-*
Răspuns	i,ts "■ " di G *Răspunde a* wz? ' *r [la] P [ace] P [er] P [e] tua,* în *Scritti politici,* cit. *te scrieri [ra] $ [e:] Ce [este] iluminarea f \n adunarea lui Kant f [G] :* — e di lVidari, *Risposta alla idea to a nlì* • ^ uminismo \ m *Scritti politici,* cit.
Idee	j *Istorie în iveltbürgerlicher View,* în dan, CZ *f [ChTlften] l [Clt] ' tr* - di G Solari [e dì G] - [Vì] ' *drepturi politice* cit [5 0Tla Unwersa ^ e] *punct de vedere cosmopolit, în* Scrierile *lui* ^ *şi* [schemeschicht] , în *Kant'sgesarnmel-*
	orinine delta, ' A [dì G. Solari] si G. Vidari, *Conjectures [8 nedel] la storia, [m] Scritti politici,* cit.

PREMISĂ

Acest studiu a susținut o lucrare susținută la 27 aprilie 1981 la „Centrul de Cercetări Filosofice asupra Politicului", înființat la „Școala Normală Superioară" de pe strada d'Ulm la inițiativa lui Philippe Lacoue-Labarthe și Jean-Luc Nancy în noiembrie 1980 și suspendată de aceștia în noiembrie 1984.

O parte a fost publicată sub titlul «Introduction to a study of politics in Kant» în prima colecție de lucrări a numitului Centru intitulată *Rejouer la politique* (Galilée, 1981) cu studii de E. Balibar, L. Ferry, P. Lacoue-Labarthe și J. Nancy. O altă versiune, de asemenea prescurtată, a fost publicată în *Recherches sur la philosophie et le langage* [Cercetări în filosofie și limbaj], Presses Universitaires de Grenoble 1983, sub titlul: «L'archipel et le signe (sur la pensée politique kantienne de l'historico-politique)» [Arhipelagul și semnul (despre gândirea istorico-politică) kantian]. În sfârșit, rezonanțe se vor găsi în *Le Différend [Disidența], Minuit 1984, în special în „Notices Kant".*

În această ediție, singura completă, textul inițial a fost complet revizuit, dar în conformitate cu spiritul care

din scrierea originală, adică în] a animat-o la m °^ și "Xo L* *Différend.*

980-81, în timp ce se pregătește ca autorul raportului

Regula CE " 1 ipanti , cu câteva săptămâni înainte, circulase printre... P a spus : S1 este „produs aici” un „subiect” de studiat pentru a ne scoate afară, ceea ce a anticipat în „argument” ca și în text,

Se va găsi, în discuțiile în care au avut loc aluzii la relații | j în special, prima parte anterioară ¿ tt0 a lui F argumentul testului ° și CO y^ într- un raport al lui J. Nancy despre monarhul combătut de L. rti > „„ rr -tto îl susținuse pe primul, în chestiuni de 1 ¡ strict la critica internà° Deschidere», pronunțată de P. Lacoue-

L.I. Nancv și raportul său despre Hegel sunt inclus în colecția *Rejouer la politique.* Din păcate, discuția în cauză nu a fost reprodusă acolo.

Îi mulțumesc Christinei Pnes pentru ajutorul acordat în scrierea Eu sunt.

iunie 1986

SUBIECT

1. Ne referim la textele kantiene referitoare la istorico-politic, lăsând deoparte doctrina dreptului. De ce? Există o afinitate între critic („tribunalul” criticii, „judecătorul” care examinează - validitatea afirmațiilor diferitelor familii de sintagme – și o expresie împrumutată în mod deliberat de la Wittgenstein) – și istorico-politic: ambele trebuie judecate fără a avea regula de judecată, spre deosebire de juridico-politic (care are, în principiu, regula de drept). Cu alte cuvinte: așa cum la Kant criticul nu trebuie să dea naștere la doctrină, ci la critică, tot așa trebuie să existe doctrină a istorico-politicului . Relația este poate, mai mult decât o afinitate, o analogie: criticul (întotdeauna în sens kantian) este poate omul politic în universul sintagmelor filozofice, iar omul politic, poate, criticul (în sens kantian) în universul sintagmelor socio-istorice.

2. Criticul este în general definit ca reflexiv. El nu depinde de o facultate, ci de o cvasi-facultate sau o facultate „ca și cum” (facultatea de a judeca, de a simți) în măsura în care regula sa de determinare a universurilor relevante implică indeterminatul (jocul liber al facultăților între ele). Criticul decide asupra legitimității respectivelor pretenții (de a...)

O familie de propoziții („numită” „facultate”) pe sensul propriu al fiecăruia dintre propoziții senso) di («obiect» la Kant, dar desti- pria familie 8 , a (din și a treia pria - *critică).* El distinge clar între diferitele familii de experiență, știință, idei și practică .

R 17861 și poate nu numai să recunoască legalitatea locală a fiecărei familii de sintagme, ci și să sugereze „pasaje” între regiuni ale obiectului supuse respectiv unor reguli „eterogene”. În inventar, câteva cuvinte marchează aceste „pasaje”; exemplu, schemă, simbol, tip, Idealul Rațiunii, Idealul Sensibilității sau monogramă, *signum histoncum...*

3. Încercăm să trecem în revistă diferitele familii de propoziții implicate în prezentările istorico-politicului: descriptive (experiență), explicative (intelect), dialectice (Ideea rațiunii speculative și/sau practice), deontice (Ideea care reglementează - imperativul practic: „totalitatea ființelor raționale ”), teleologice (Ideea finalității naturii în om; progres), fictive (Ideea imaginației: roman al originilor, roman al scopurilor). Kant însuși (?) scrie în general reflexiv (ca critic) despre istorico-politic: el determină legitimitatea acestor diferite propoziții care prezintă acest univers, sugerează posibile tranzacții între ele, adică „pasaje”: semne de tot felul, grație cărora se restabilește o unitate a istorico-politicului, dar nedeterminată . Prin urmare, propriul său text (dispunerea u rasi) se supune, la rândul său, regulilor acestei sau ale propozițiilor < di ^ aS ^' ,^ n ^ lne ' Oricare ar fi familia zeilor care construiesc, aceștia se prezintă pe rând ca filosofi care îndeplinesc rolul istoric -politic (în universul lui *Oe -ff entlichkeit Y* , prin urmare, imanent - versul pe care îl prezintă.

4. „Retragerea” /
ar fi în acest n hi 1 1Ca (tema inaugurală a Centrului) sa- s °Hevata da quest™, ematlca 11 adâncitură a unei pretenții zadarnice 0 la acea familie de sintagme pentru a prezenta-

Numai ea reprezintă toată politica; de unde și retragerea - doctrinei politice, oricare ar fi ea. Această retragere este constant ștearsă de exigența unei unicități bine reglementate, o cerință - care alimentează oroarea și angoasa în fața incomensurabilității (numită distrugerea legăturii sociale sau „ delegitimare"). Filosofia politicii, adică critica sau reflecția „liberă" asupra politicului, se dezvăluie a fi politică tocmai prin discriminarea între familiile de propoziții eterogene care prezintă universul politic și prin orientarea asupra „pasajelor" („firul călăuzitor", scrie Kant) care se referă unele la altele (de exemplu, „entuziasmul" din 1968 față de cel analizat de Kant în 1789?).

Criticul este analog politicianului

Nu s-ar putea expune politica, ideile politice și filosofia politică a lui Kant dacă nu s-ar ști deja ce este politic și ce nu, ce este kantian și ce nu. Tocmai pe baza anumitor texte kantiene, considerate politice de unii și nu de alții, este poate posibil să se determine politicul, care nu este deloc simplă politică, ci mai degrabă politicul, ca să spunem așa, în „recesiunea" sa (adică ceea ce am încercat să „formulăm" în declarația inaugurală a acestui Centru) conform unei perspective, a unui *Absicht,* nu neapărat kantian, dar despre care ne putem lăuda că este conform lui Kant, în sensul în care el însuși a înțeles expresia *der Idee nach,* într-un mod ideal. Pe scurt, ca și cum s-ar spune că până și „alegerea" acestei abordări, pe baza căreia anumite scrieri din *corpusul kantian sunt privilegiate* , depinde la rândul ei de o „ decizie politică".

Dacă aș putea justifica această decizie, aș ști deja ce se înțelege prin legitimitatea unei decizii, adică a unei judecăți, și, în consecință, aș fi mult mai avansat în înțelegerea politicii, și chiar mult mai mult decât politica. În orice caz, pot cel puțin explica de ce textele de drept, în special *Doctrina Dreptului* și în special de drept public,

... poate părea impertinent și ireverențios, dar *este* o considerație în corpusul kantian al presei politice și într-un loc onest, dacă nu chiar ignorat, cu siguranță întocmit VenS I | Problema corpusului ne conduce direct la miezul problemei care a fost dezbătută în timpul discuției asupra raportului lui Nancy, când acesta a fost criticat pentru *că* nu a aderat la critica internă a textului hegelian.

Propoziția filosofică după Kant este analoagă propoziției politice după Kant, dar numai pentru că este critică și nu doctrinară . Propoziția doctrinară sau sistematică trebuie să succeadă celei critice prin faptul că are propria regulă în reglementarea indicată de ideea de sistem; este o propoziție legitimată , un organ al doctrinei ca corp organic de propoziții. Pentru a stabili o astfel de propoziție, este necesar să se judece pretenția sa de validitate, adică, dacă pretinde că spune adevărul, se va judeca cum și dacă ajunge la el; aceeași operațiune are loc în cazul în care este pronunțată drept corectă sau bună . Opera criticii este, așadar, constituită, pe de o parte, din judecăți referitoare la pretențiile respective ale diferitelor familii de propoziții (cognitive, etice, juridice etc.), pe de altă parte, din verdicte capabile să stabilească validitatea respectivă a fiecăreia în domeniul, teritoriul, domeniul său · Se știe că Kant compară adesea activitatea critică cu cea a unui tribunal sau a unui judecător , care însă, la propriu vorbind, nu poate identifica...

[1] «Căci dacă sub denumirea generală de filosofie un astfel de *sistem (care este posibil să fie completat în întregime* și este de cea mai mare importanță pentru utilizarea rațiunii), ° ^ OVor să fie completat , critica trebuie mai întâi să aibă fundamente ale edificiului, atât de profunde încât să descopere prima nuanță a unei artă a experienței , deoarece aceasta din toate» Prefață la ediția a II-a (și p . 15 e) lneV ' tal:>llmenle r 0 ''' special p. a i4 alb nr . menclatura introducerii la *Facultatea de Judecăți,* în parte citind acest „lapsus judicii", *Communications,* 26, 1977, p. 82. Ri" Doamne, îmi dau seama că^?^ articole °^° Nancy odată ce a terminat prezentul studiu , chiar dacă inconștient l mi ○ n ○ n în C ∧ em ○ această relativă și cât de mult indică faptul că diferă în, amente ' C^ ambele au intrat în problema cazului *care* urmează să fie judecat - a celei de-a treia *Critici* kantiene a*? 6?. 1 ' a ∧ ato > urmând lecțiile celei de-a doua și caz» la unele prezentări st ○ ric °-politice , extind examinarea «este

nici prin exemple, nici prin epoci? C '- Stan d° până la Kant însuși, nu poate fi reglementat- Nancy, modurile 'T „ Pe de altă parte - refuz să las lucrurile să atârne, cât despre prezentarea din perspectiva „figurației" sau a

instanței cu un magistrat, întrucât acesta nu are nici un cod judiciar, penal sau civil, nici o colecție de jurisprudență pentru a-și desfășura investigațiile și a formula verdictele relevante. Prin urmare, el nu poate judeca pretențiile pe baza unei legi fixe și irefutabile. În schimb, sarcina sa este de a examina aceeași lege. Din acest punct de vedere, filosofia critică se află în poziția unei autorități care trebuie să declare: *Acesta este cazul,* aceasta este sentința validă (în ceea ce privește adevărul, frumosul, binele sau justul), mai degrabă decât în pretenția, cu adevărat pretențioasă și complet iluzorie pentru Kant însuși, de a putea pur și simplu să aplice, fără nicio altă formă de procedură, o regulă de evaluare prestabilită fiecărui nou dat. Aceasta nu înseamnă că această autoritate nu are niciun criteriu de judecată, ci doar că aplicabilitatea regulii la caz este, la rândul ei, supusă evaluării. Prin urmare, fie admitem o căutare infinit regresivă a criteriilor criteriilor, ceea ce ar împiedica *de facto* judecata , fie trebuie să ne bazăm pe acest „dar al naturii", judecata, care ne permite să afirmăm: *Acesta este cazul.* Acum , potrivit lui Kant, cazul filosofiei ca și critică este cel responsabil pentru a spune: *Acesta este cazul.*

În „Arhitectonica" Criticii *rațiunii pure,* Kant propune un „concept scolastic (de școală, *Schulbegriff)* al filosofiei" pe baza căruia filosofia trebuie să construiască unitatea sistematică

„ficțiune"; mi se pare, după ce l-am folosit și în altă parte, că acești termeni depind de problematica originii sau a fundamentului. Acum, accentul pus de Kant pe judecată , perfect înțeles de Nancy, indică o inversare a problematicii originii în favoarea chestiunii scopurilor, expusă de Kant sub numele de Idei. Considerate din acest punct de vedere, „ca și cum", în eterogenitatea lor, nu înlocuiesc propoziția ontologică, a cărei sinteză este defectuoasă *(alunecă):* sunt „pasaje" între „zone" de legitimitate (acesta este termenul folosit de Nancy unde eu folosesc „insule"). Pentru a înțelege „revoluția" kanțiană în programul său, niciodată pregătită și niciodată fixată, trebuie să reușim să punem aceste „pasaje" în propoziții, nu ca simple substitute menite să unească fragmentele unei origini dislocate, Ființă sau subiect. Mai degrabă, în opinia mea, limbajul (care, dacă vreți, este ființă fără iluzie) este cel care *deja* stabilește diferitele familii de legitimitate la Kant, limbaj critic, cu siguranță fără reguli, în procesul de formulare a regulilor pentru diverse - jocuri de propoziții, inclusiv al său. În acest sens, problematica kanțiană mi se pare mai degrabă „politică" decât juridică, deși această diferență de opinie cu Nancy poate fi rezolvată.

matica delle conoscenze, cioè raggiungere «la perfezione *logica* della conoscenza»: a ciò però oppone un «concetto cosmologico» (mondano o cosmico, *Weltbegriff*[4]), secondo cui «la filosofia è la scienza della relazione di ogni conoscenza al fine essenziale della ragione umana (*Teleologia rationis humanae*)» (*ibid.*). Secondo il *Schulbegriff*, il filosofo è «un artista (*Vernunftkünstler*); secondo il *Weltbegriff*,

raționator, dar legislatorul urna-

«7» «•

Filosoful este un „prototip" și se individualizează în *„idealul* filosofului ", adică în filosoful ideal. El este „stăpânul" matematicianului, fizicianului, logicianului, pe care îi folosește „ca instrumente pentru promovarea scopurilor esențiale ale rațiunii umane" (iW). Suntem tentați să găsim nume pentru acest ideal, dar Kant însuși adaugă: „Numai pe acesta ar trebui să-l numim *filosof.]* Dar, din moment ce nu se găsește nicăieri, iar ideea legislației sale se găsește în schimb peste tot în rațiunea umană, cel mai bine este să ne limităm exclusiv la aceasta și să determinăm mai precis ce unitate sistematică , din punctul de vedere al scopurilor, prescrie filosofia conform acestui concept cosmic" *(KRV,* p. 634).

Idealul filosofic nu constă în construirea de sisteme, ci mai degrabă în judecarea pretențiilor de validitate ale oricărei „cunoașteri" (pe care o numesc propoziție), în special în relațiile lor respective cu scopurile esențiale ale rațiunii umane. Pentru această evaluare, criticul își are ochii, sau cel puțin *un* ochi, îndreptați către un tip, care este un ideal, filosoful. Idealul nu este ideea : mai exact, „Așa cum ideea oferă regula, tot așa idealul, în acest caz, servește drept model pentru perfecționarea

cunoașterii".

[4] *KRV*, p. 634. La definizione di della ragione pura» (*ibid.*, p. 341).

copia [...]» (*KRV*, p. 453). Esso consente di misurare
scarto fra il risultato teorico o pratico raggiunto dall'indag
ne critica, e la perfezione del giudizio; significa poter dire i
modo appropriato di una frase che rivendichi di essere ver
o giusta;

g *E il caso*. L'ideale è un modo della presentazione

trova all'inizio dell'« Antinomia

(Darstellung) a unui obiect, care poate funcționa ca o intuiție pentru un concept al rațiunii care, prin definiție, nu poate avea una, adică pentru o idee: ne permite să determinăm copia adecvată, dar în sine se bazează pe o indeterminare, dat fiind că este proiecția într-o ordine, în acest caz cea a Ideilor, a unei prezentări pertinente pentru alta, adică prezentarea unui individ, filosoful.

Acest ideal îi permite filosofului să determine clar prăpastia dintre gândirea sa critică actuală și gândirea filosofică absolută, adică legislatorul rațiunii umane, întrucât stabilește regulile de formare și validare a tuturor propozițiilor posibile. Sub pecetea acestui ideal, a prezentării a ceea ce nu este imediat prezentabil, filosofia iese din școală și devine ceea ce ar trebui să fie, filosofia în lume. Ceea ce este în joc nu este, de fapt, o tehnologie a sistemelor, ci o legislație a posibilităților cognitive . Cu toate acestea, nu este posibil ca filosoful, ca legislator perfect, suficient de determinabil, să fie direct prezentabil, sub forma unui exemplu, adică a unei intuiții care prezintă direct obiectul unui concept empiric *(KUK,* pp. 215-216). Prin urmare, el nu este nici măcar localizabil în *concret (KRV,* p. 634), ci, asemenea idealului rațiunii practice, adică al înțeleptului conform stoicului, el este găsibil doar „într-un *individ,* adică ca un lucru particular, determinabil sau chiar determinat doar de idee" *(ibid.* , p. 452). Acest individ nu este nicăieri, în timp ce ideea, din care este un fel de schemă în ordinea sa, „se găsește peste tot în rațiunea umană", așa cum am avut deja ocazia să citim în textul lui Kant. Ghidat de idealul filosofului, gânditorul critic va putea decide dacă o propoziție care se pretinde a fi filozofică este într-adevăr *cazul.* Totuși, judecata sa nu este decisivă, deoarece este guvernată de o regulă de prezentare indirectă a obiectului ideii și nu de o regulă de prezentare directă, precum o schemă.

Totuși, numai judecând fiecare propoziție dacă este sau nu cazul, filosoful, ghidat într-un mod nedeterminat de

, fn părăsește școala pentru a intra în idealul jinitei doar pentru a fi teoretic și “ filosofia » 2 se aplică și în practică. Acest nr. J; corect, din punct de vedere al performanței însuși obiectul unei Idei și dă | U(?
având în vedere ll ‘ pe „ prezentare directă, dar numai către un p r nu mai către un P 0 în0] trei și mai multe moduri posibile de prezentare acțiune indirectă . ceea ce privește ideea | și
Aș indica o^ a(Lira <. deoarece doar
mai multe prezintă „¡udicato proporțional «în
scopurile » .

„„e 7dX A »””"*■ dacă „" d ” ” rezoluție 11 •* esențială , a filosofului ca legislator. Activitatea critică „d taf»»«» *""**« oc

„Ei bine, într-o „»» mmedia.anienK *<en»m TO , dar și din ideea unei naturi, care nu refuză judecata de a-i prezenta, chiar și indirect, obiecte despre care poate spune: *Este cazul* (natura fizică, dar și umană). Și despre această natură trebuie spus, ca și în cazul idealului filosofului , că ea nu este nicăieri, adică nu este prezentabilă prin intuiție; adăugând în plus că, în același mod ca și ideea de filosofie, ea se prezintă «peste tot în rațiunea umană».”

Să argumentăm după cum urmează: în primul rând , a filosofa, adică a critica, nu înseamnă doar a descrie regulile care guvernează formarea diferitelor familii de propoziții, ci și a prezenta obiecte pentru fiecare dintre ele care ne permit să judecăm: *Acesta este cazul.* Dar ceea ce tocmai a fost pronunțat este, la rândul său, o judecată care afirmă că acesta este cazul pentru propoziția critică; în acest caz, adică cazul care poate fi prezentat nu este un obiect al intuiției, ci

Ansamblul matematic al tuturor fenomenelor și totalitatea sintezei lor atât în mare, cât și în mic” (*KR V,* p. 348), un întreg în aceeași lume se numește natură, în măsura în care este considerat *ca realizându-l ca o* „ agregare *în* spațiu și timp pentru lume este natura cq uantl , ci la unitatea în *existența* fenomenelor” (zW) - vederea totalității absolute derivată (ca în a treia și a patra Antinomie) din punctul absolut al cauzalității (Antinomia libertății), către
luarea în considerare a celei de-a 6-a con < ^* țiuni (Antinomia Ființei Supreme). Ceea ce explică ceea ce fenomenul introduce în acest fel este completarea 0 c 1 zeiță). Ideea nașterii^ dată > odată ce propoziția științifică a fost formulată 1 dinamica din *KR* ^conduce la cea teleologică din A LÀ-

obiectul unei Idei (a filosofiei) al cărei mod de prezentare rămâne de determinat. În cele din urmă, oricare ar fi modul , ea presupune în orice caz (deci tot ca obiect al Ideii) că fiecare propoziție poate întâlni, de partea obiectelor, un obiect pe care este posibil să-l prezinte într-un mod care o validează. Aceasta înseamnă, cu alte cuvinte, că mulțimea obiectelor este, în moduri încă de specificat, asemănătoare cu cerința de prezentare proprie criticii: tocmai această afinitate a totalității obiectelor cu posibilitatea judecății face din această mulțime o natură.

Aceasta este, așadar, condiția unei filozofii care gândește în termeni de *Weltbegriff.* Dacă nu o accepți, rămâi prizonier al școlii, perfecționezi logica sistemelor și neglijezi „scopurile esențiale ale rațiunii umane". Iată, așadar, capitularea pașnică și necondiționată față de acel chin care amenință orice gânditor și care izvorăște din suspiciunea că gândirea este incomensurabilă cu obiectele sale: este „reprezentarea neplăcută " a unei „eterogenități" între lumea obiectelor și gândire , astfel încât nicio afirmație care transcende experiența comună nu ar putea fi validată de nicio prezentare . Vom întâlni acest argument, dacă îl putem numi așa, în legătură cu afirmația politică a lui Kant, în legătură cu amenințarea dezgustului. Interesul rațiunii este în joc.

Dacă totuși cineva nu este intimidat de această amenințare , ar trebui să-l întrebe pe Kant cum poate filosoful critic să judece că: *Este cazul,* deoarece nicio intuiție nu poate fi prezentată pentru cazul respectiv. În *Critica judecății,* Kant distinge două moduri de prezentare sau ipoteză. Pentru determinarea judecăților, în cazul propozițiilor descriptive sau aparținând experienței (concepte empirice), intuiția le prezintă obiecte ca *exemple;* dacă sunt în schimb propoziții cognitive (concepte pure a priori), intuiția pură le prezintă obiecte ca *scheme (KUK,* p. 215). În cazul Ideilor, unde prin definiție intuiția nu poate prezenta nimic ca obiect, prezentarea are loc indirect prin analogie: «Ipoteza (prezentarea) [...] este simbolică atunci când, față de un concept care poate fi gândit doar prin rațiune și față de care

F adecvată orice intuiție sensibilă, vj nu" CAN eS Xtui T ione, în ceea ce privește care procedura este supusă unei •" similare cu cea din schema,, lui! Giu c dl X între forma de prezentare a modului intum Vo (! W) - Si Conținut intuitiv, deoarece și, în acest caz (schema) oferă o altă intuiție, la fel de lipsește și, pe scurt, ar fi necesar să se valideze ideea empirică că există o > intențiere . Cu alte cuvinte , aceasta ca și cum ar fi cognitivă (descriptivă, dar dialectică) „deferentul «ca și cum», pe care l-ar avea propoziția dacă ar fi cog ni . Prin această prezentare indirectă și așa-numită simbolică, sau „Tòs'id", filosoful critic poate continua să judece o propoziție chiar și atunci când nu există cazuri empirice direct prezentabile care să o valideze: acest mod de prezentare îl ferește de a cădea în tehnologia sistemelor sau a corpului doctrinar și de a adera jalnic la critica internă. Prin analogie, fiecare propoziție propriu-zis filosofică, adică critică, operează ca o critică externă și așa *trebuie să funcționeze,* dacă vrea să se conformeze Ideii sale. Tocmai pentru că analogia trebuie să judece și în special să găsească *analogiile* (simboluri sau de altă natură) de prezentat pentru Ideile sale (inclusiv ale sale), filosofia nu poate fi învățată, ci „Cel mai mult, se poate învăța doar *să se filozofeze" (KRV,* p. 633). Pe de altă parte, doctrina dreptului poate fi învățată și în prezent nu necesită judecată, presupunând ba chiar exercitarea ei preliminară în propoziția critică: acest lucru este implicit pentru Kant în chiar titlul *Doctrinei dreptului.*

Pe baza acestui prim punct trebuie să argumentăm afirmația din U1 . Această condiție reflexivă , care condamnă prezentarea obiectelor propoziției la cea a C o m P ° critică conform lui Kant, este un costk P o conform lui Kant. Tocmai acest argument - Deocamdată , nucleul esențial al prezentului studiu este filmul natural - voi aminti un text care mărturisește existența unei astfel de analogii.

P scutește de *Critica rațiunii pure,* Kant în

În prima sa „Prefață", el schițează o imagine a contextului său și țese o poveste a genealogiei sale. La început, spune el, dogmatismul a domnit ca un despot asupra metafizicii, a cărei legislație „încă păstra urme de barbarie antică" *(KVR,* p. 6). Mai târziu, „prin războaie interne", acest despotism a dat naștere unei „ *anarhii complete",* iar „ *scepticii,* un fel de nomazi, dușmani jurați ai fiecărei culturi stabile de pe pământ, au rupt ocazional armonia socială *(die bürgerliche Vereinigung)" (ibid.). Mai târziu, în* timpurile moderne s-a crezut că odată cu *„fiziologia* intelectului uman" a lui Locke, „legitimitatea" revendicărilor lor respective fusese dobândită : în schimb, a fost doar o revenire la dogmatism. „Acum – continuă Kant – după ce s-au încercat în zadar (suntem convinși de asta) toate căile, domnește enervarea *(Ueber-druss,* sațietatea, *Taedium), și un indiferentism* total , părinte al haosului și al nopții, în științe, dar în același timp origine sau cel puțin preludiu *{das Vorspiel)"* „...ale iminentei lor reînnoiri și iluminări, în timp ce un zel prost folosit le făcuse obscure, confuze și inutile» *{KRV,* p. 6). Kant observă apoi în treacăt că o astfel de atitudine, care afectează indiferența, este imposibilă în cazul cercetării «al cărei obiect nu poate fi *niciodată indiferent* față de natura umană» *{ibid.).* Apoi, aparent inconsistent, afirmă că indiferența, *Gleichgültigkeit,* este «un fenomen *{Phänomen)* ceea ce merită atenție și reflecție *{Nachsinnen)» (ibid.).* Și continuă argumentând că «Cu siguranță nu se datorează efectului de ușurință *{des Leicht sinns),* ci al judecății mature a epocii moderne, care nu mai vrea să fie ținută la distanță de o aparență de cunoaștere și este o invitație adresată rațiunii de a-și asuma din nou cea mai serioasă îndatorire, adică autocunoașterea *(Selbstverständ nis).* și să ridice un tribunal care să o garanteze în pretențiile sale legitime, dar să le condamne pe cele care nu au temei , nu în mod arbitrar, ci conform legilor sale eterne și imuabile; iar acest tribunal nu poate fi decât critica rațiunii pure însăși» *{ibid.,* p. 7).

Context politic, genealogie conform unui ritm compulsiv, repetitiv, în doi timpi. Metafizica este un *Kampfplatz.*

Pe un câmp de luptă unde pretențiile de legitimitate se ciocnesc. Între despot și nomad, scrie Kant, 10

„singura cale onestă care a mai rămas” (ibid ., p. 8). Această serie de poziții metafizice, care culminează în *Gleichgültig, keit,* pregătește ora Criticii. Dacă a fost posibilă convocarea tribunalului pentru a examina cererile celor două părți adverse, aceleași judecate în „antiteză”, aceasta se datorează faptului că gândirea a trecut mai întâi prin imparțialitatea pasională a „totul este echivalent”. Starea de indiferență eliberează și maturizează puterea și facultatea de a distinge și de a face subdiviziuni, adică puterea de a judeca care este, pentru gândire, puterea de a se judeca pe sine.

Gândul care prezintă instituția tribunalului critic este o narațiune, poate nimic mai mult decât un „roman”. Cum ar trebui să o interpretăm? În termeni critici, adică din perspectiva judecătorului însuși: Kant o folosește pentru a pleda cazul criticii în fața tribunalului, împotriva celor doi reclamanți, dogmatismul și scepticismul. Întrucât discursul său conține o *narațiune,* aceasta trebuie examinată sub regula întrebării: ce caz este acesta? Poate o afirmație a experienței (istoriografică)? Sau una cognitivă (istorică în sensul de *Historie)?* Sau din nou, dialectică (Ideea rațiunii) sau poetică (Ideea - imaginației)? În orice caz, narațiunea vizează efectul său, adică instituirea tribunalului, și presupune o teleologie în cursul conflictelor metafizice, o cerință pe care se bazează pentru a-și susține pretenția de a legitima instituirea tribunalului criticii. Însă judecătorul nu are nevoie de legitimitate - pentru a judeca, întrucât facultatea de a: *Este cazul,* nu ar putea admite o genealogie exceptată în principiu de la examinare . ∧ La Hegel, narațiunea generării tribunalului *este* în același timp judecata emisă de tribunal.

Judecătorul nu are nevoie de poveste, deoarece Kant a recurs la ea. În realitate, întrebarea trebuie inversată: de ce ar trebui interzisă? Este vorba despre un aranjament de propoziții care ne este necunoscut, din care este posibil să argumentăm, iar pentru anumite propoziții este posibil să argumentăm din experiență. Acolo unde cineva este sigur că nu prezintă o intuiție ca un obiect care permite

Pentru a evalua propoziția, este vorba de totalitatea narațiunii, întrucât , așa cum s-a mai spus, narațiunea în ansamblu este dată doar în raport cu Ideea de scop, adică cu instituirea tribunalului critic, care ar fi cauza conceptuală, retroactivă, a dezvoltării conflictelor metafizice. Pe scurt , trebuie judecate modalitățile în care este prezentat evenimentul criticii, deoarece acesta are loc probabil pe baza mai multor familii de propoziții: judecătorul va trebui apoi să examineze fiecare în funcție de criteriul de prezentare corespunzător. Narațiunea ca totalitate va apărea în altă parte, ca un fel de narațiune „soft", capabilă să ofere plăcere și să trezească speranța unui sens final, acolo unde ar părea absentă, adică pe câmpul de luptă al doctrinelor. Alte prezentări ale - instituției tribunalului trebuie să fie totuși posibile. Judecătorul nu le exclude *a priori,* ci le acceptă și le examinează, stabilind pentru fiecare regulile de validitate corespunzătoare. Într-un cuvânt, el recunoaște eterogenitatea familiilor de propoziții: le descurcă, le sculptează limitele reciproce , dar admite, sub rezerva examinării, coexistența lor: lucrează prin compromisuri. *Kampfplatz* rămâne deschis, dar judecătorul înlocuiește doctrinele, cu pretențiile lor necritice de legitimitate, cu familii de propoziții, ale căror reguli respective sunt fixe. *Iar hazardul* le limitează validitatea. Astfel, bătălia va avea loc de data aceasta între familii de propoziții pe un câmp de luptă critic. (Locul precis, în relatarea mea despre istoria filosofiei, este acolo unde Wittgenstein în *Untersuchungen* preia controlul și preia controlul asupra criticii. Din acest motiv, prefer să folosesc expresia *familie de propoziții* acolo unde Kant folosește *reprezentarea.)*

Dacă, în cele din urmă, ne întrebăm de unde își derivă judecătorul autoritatea , trebuie să răspundem că nu și-o derivă deloc, ci mai degrabă se așteaptă de la el să o facă, întrucât propoziția: „ *Și întâmplarea"* , care este însăși filosofarea critică, presupune în sine, așa cum s-a observat , familia Ideilor, a filosofiei și a naturii, care are dreptul doar la prezentări indirecte, fără scheme sau exemple , doar prin simboluri.

Sper că, prin acest comentariu la textul „Prefeței", am criticat ceea ce ar putea părea „de la sine înțeles" în analogia dintre critic și politician și, în același timp, am explicat motivele pentru care *Doctrina Dreptului* nu mi s-a părut un text pertinent pentru studiul politicului la Kant.

II.

ARHIPELAGUL

Textele istorico-politice ale lui Kant pot fi găsite aproximativ în cele trei *Critici* și în vreo duzină *de pamflete.* Critica rațiunii politice nu a fost niciodată scrisă. Este legitim, în limite încă de stabilit, să urmărim în această dispersie, oricare ar fi „cauza" ei (la care apelează nesăbuit sintagma cognitivă a intelectului), *semnul* unei eterogenități particulare a politicului ca „obiect" al sintagmelor. Această eterogenitate afectează deja a treia *Critică,* unde facultatea de a judeca se trezește având nu doar un obiect, ci cel puțin două: arta și natura.

Spun cel puțin pentru că este o problemă, poate chiar *problema* , să știm dacă această facultate de judecată este o facultate. Kant atribuia anterior cuvântului sensul specific de potențial al propozițiilor supuse unui grup de reguli de formare și reprezentare (în sens kantian) atunci când era vorba de sensibilitate, intelect și rațiune pentru teoretic, de rațiune pentru practic. De fapt, judecata intervine deja și în mod necesar ori de câte ori este vorba de a spune: *Este cazul* să validezi o propoziție, prin urmare să prezinți un obiect care să permită această validare, ceea ce se întâmplă pentru cele cognitive sub regimul schemei, pentru argumente...

mrnla , ive d.allettiehe sub cea a simbolului, pentru prescripții - în evaluarea răspunderii și moralității, sub regimul tipului .

În „Introducerea" la a treia *Critică,* dispersia familiilor de propoziții nu este doar recunoscută, ci și dramatizată, până în punctul în care se pune problema găsirii unor „pasaje" *(JJeberginge)* între aceste propoziții eterogene. „ Facultatea" de a judeca, tocmai prin virtutea ubicuității sale – adică a faptului că este invocată ori de câte ori o propoziție trebuie validată cu o prezentare – apare ca o putere capabilă să facă „pasaje" între facultăți , atât de mult încât i se va recunoaște un privilegiu mai mare pentru capacitatea sa de unificare și, în același timp, un defect mai mare în capacitatea sa de a cunoaște un obiect care îi este propriu , dat fiind că această facultate nu are un obiect determinat . De aceea, ne-am putea întreba dacă este o facultate cognitivă în sens kantian. În toate familiile de propoziții, oricât de eterogene ar fi unele de altele, ceea ce Kant persistă să numească facultatea de a judeca (dar ar putea fi problematica sa cea care insistă să facă acest lucru în locul său) este determinarea modului de prezentare a obiectului care este potrivit fiecăreia dintre aceste familii, respectiv.

Dacă ar fi necesar să se prezinte un obiect pentru ideea demultiplicării facultăților, înțelese ca capacități de cunoaștere în sens larg, capabile să aibă obiecte , fie ele domenii, teritorii, domenii *(KUK,* p. 23), obiectul potrivit de prezentat nu ar putea fi la rândul său nimic altceva decât un simbol, aș propune, un *arhipelag.* Fiecare familie de propoziții ar fi o insulă, iar puterea de a judeca, cel puțin într- o anumită măsură, un armator sau un amiral care organiza expediții de pe o insulă pe alta avea scopul de a prezenta cuiva ceea ce găsise (inventat în sensul vechi) pe cealaltă și putea servi drept o „ca o intuiție" pentru a o valida. Această forță de intervenție, fie ea militară sau comercială, nu are niciun obiect, nici vreo insulă proprie, ci necesită un mijloc, un element intermediar - marea - *Arhipelagul* , marea principală, așa cum se numea odinioară Marea Egee. În

«Introducere» a terului?
altfel oreria™ // Această mare se numește
altfel, mai precis, *câmp, das Feld:* „Conceptele au propriul lor câmp, în măsura în care sunt referite de posibilitatea cunoașterii obiectelor însele, iar acest câmp este determinat exclusiv de relația obiectului cu facultatea de a cunoaște în general ” *(KUK p.* 23). La sfârșitul aceleiași „Introduceri”, Kant afirmă că această facultate de a cunoaște în general *include intelectul, facultatea de* judecată și rațiunea. Ar fi corect și cu siguranță în conformitate cu ceea ce indică „seria treptată” de reprezentări, întocmită la sfârșitul secțiunii „Despre idei în general” din Dialectica primei *Critici,* să adăugăm și sensibilitatea *(KRV,* p. 303). Toate aceste facultăți își găsesc obiectul în câmp, unele delimitând un teritoriu în cadrul acestuia, altele un domeniu, în timp ce cea a judecății nu găsește nici una, nici alta, asigurând mai degrabă trecerile dintre cele ale celorlalte. Este facultatea mijlocului, a elementului intermediar, care pătrunde în toate circumscripțiile legitimității. Mai mult, ne permite să delimităm teritorii și domenii și stabilește autoritatea fiecărei familii pe propria insulă, tocmai datorită comerțului sau războiului pe care îl poartă cu acestea. Prin urmare, nu lipsesc argumentele pentru a situa aceste pasaje; voi indica doar câteva fără a pretinde că epuizez lista sau că le analizez regimurile individuale. Luați, de exemplu, iluzia transcendentală: de unde știm că propozițiile dialectice, care au forma propozițiilor cognitive , nu sunt cognitive? Și că teritoriul validității raționamentului nu coincide cu domeniul legislativ al intelectului? Răspunsul este simplu: nu putem prezenta propoziții argumentative cu un obiect intuibil, adică un obiect dat în spațiu și timp. Rațiunea este condusă de nevoia sa (*Bedürfnis)* de a maximiza conceptul; ea se supune unei „simple prescripții logice” *(eine bloss logische Vorschrift) (KRV,* p. 302) de a se îndrepta spre necondiționat . Ceea ce poate fi prezentat propoziției rațiunii ca un obiect capabil să o legitimeze nu poate fi un fenomen. Odată ce regula de formare a propoziției (raționamentul) a fost identificată,

(re este echivalent cu a concluziona prin intermediul universalului), critica constă, în acest caz, în a pune în joc regula de prezentare după care propoziția dialectică este „izolată” (insulanzata) de cea a intelectului. Iluzia transcendentală, însă , nu se disipează, ci este clar delimitată. Sursa „ca și cum” a acestei iluzii este corectată, astfel încât propoziția dialectică operează ca și cum s-ar referi la fenomene, în timp ce critica cere ca aceasta să fie adresată „fenomenelor ca și cum”, adică simbolurilor, printre care cel tocmai întâlnit - idealul.

Un alt caz notabil al operației de „tranziție” este indicat în paragraful 59 al celei de-a treia *Critici,* unde trebuie demonstrat că „frumusețea este un simbol al binelui moral” *(KUK,* p. 217): de unde și analiza operației simbolice menționate anterior. Operația de simbolizare este, în general, dublă și se numește „analogie”: în ea „Judecata îndeplinește o dublă funcție, în primul rând de aplicare a conceptului la obiectul unei intuiții sensibile și apoi, în al doilea rând , de aplicare a regulii simple a reflecției asupra acelei intuiții la un obiect complet diferit, dintre care primul este doar simbolul” *(ibid.* , p. 126). Kant oferă două exemple (dar în ce sens „exemple”? În sensul în care erau înțelese înainte? Dar pot exista reprezentări intuitive ale simbolurilor, care sunt reprezentări indirecte? Ar trebui examinat ca un caz de „trecere” peste o „trecere”) — astfel, se spunea, Kant prezintă două exemple de simbol: o mașină simplă, moara manuală, poate simboliza un stat monarhic „dominat de o singură voință absolută”, un corp organizat poate simboliza în schimb un stat monarhic „guvernat de propriile legi populare”. În ambele cazuri, nu există nicio asemănare între obiectul simbolizat și cel simbolizant, care este „cu totul diferit”. În schimb, există identitate între regula reflecției aplicată celui de-al doilea și cea aplicată primului.

Iată cum stau lucrurile în ceea ce privește tranziția dintre eoe și ene. Regula reflecției asupra acestor două obiecte prezintă aceleași trăsături: imediatitate, dezinteres, libertate - universalitate, deși aplicarea sa diferă în

anumite puncte. Imediatitatea se aplică sensibilului în cazul frumosului, conceptului în cel al binelui. Libertatea în judecata de gust este cea a imaginației care se acordă cu conceptul, în judecata morală este în schimb cea a voinței care se acordă cu ea însăși etc. Analogia în acțiune aici nu este însă identică cu cea prezentată de moara manuală sau de corpul organic ca simboluri ale regimurilor politice, într-atât încât este imposibil să considerăm obiectul gustului ca un fenomen în același mod ca moara manuală sau corpul organizat. Acesta din urmă poate fi dat de o *Versinnlichung*, o operațiune a sensibilității acordată exclusiv legilor intelectului; dar Kant este primul care subliniază că *Sinnlichkeit* și intelectul singure nu pot înțelege (și, prin urmare, constitui) obiectul gustului. Referitor la problema frumosului, Kant scrie: „Gustul vizează *inteligibilul* [...]. În această facultate de judecată, acesta din urmă nu se vede, ca atunci când este empiric, supus heteronomiei legilor experienței. [...] Judecata se vede legată de ceva [...] care nu este nici natură, nici libertate [...] adică de suprasensibil ” *(KUK*, p. 217). Mai mult, dacă există „senzație” în experiența frumosului, aceasta este într-un sens complet diferit de cel stabilit de „Estetica transcendentală” din prima *Critică:* „Când o determinare a sentimentului de plăcere sau neplăcere se numește senzație, cuvântul are un sens diferit decât atunci când vine vorba de a exprima reprezentarea unui lucru (prin simțuri, ca o receptivitate inerentă facultății de cunoaștere)” *(KUK*, p. 46).

Dacă frumusețea este un simbol al binelui, nu este pentru că este un fenomen susceptibil intuiției directe, care ar putea fi substituit , prin analogie, unui obiect complet diferit, binele căruia nicio intuiție nu este posibilă. Analogia duce mai degrabă la contrariul, adică la faptul că frumusețea *nu este* un obiect al experienței, în sensul în care nu există *nici măcar* o reprezentare sensibilă ; ea este determinată de o anumită dispoziție a facultăților (conform celor patru operații tocmai citate), care , la rândul ei, se regăsește, conform acelorași operații, dar aplicate diferit, atunci când mintea este îndreptată spre bine.

< ■ U I- sau care are loc nu prin substituirea ne . Este un <,simbol ○*' al facțiunilor *(transfer* și rotație) obiectelor, dar printr-un grup de reguli de formare. Un d *Tf '“si (în patru operații izolate de Kant) este un transfer de propoziții q. d J) zonă de influență a zione , sentimentului către cea a facultății dorinței, rito, dopo alterazione pentru a vorbi despre prezentare directă. di piacere e (. Deși există aici „schimb” și „trecere” de la senza che si possa mai o insulă la alta și, dacă vreți, „prezentare” în etică a ceva ce aparține gustului, nu este totuși vorba despre un obiect intuibil. Sensul termenului *prezentare* este lărgit în așa fel încât expedițiile facultății Judecății către insulele din apropiere aduc înapoi nu numai date empirice, ci și reguli complet „logice” sau formale ale propozițiilor. Dovada crimei , cea care ne permite să spunem: *Este întâmplare,* devine mai complicată.

Același lucru este valabil și pentru un alt caz, nu mai puțin eminent, de „tranziție”, pe care Kant îl numește *un tip* în „Tipica judecății pure practice”, în capitolul al doilea din „Analitica rațiunii pure practice”. Citim acolo că: „Dacă maxima acțiunii nu este de așa natură încât să suporte comparația cu forma unei legi naturale în general, este moral imposibilă ” *(KPV,* p. 86). De ce? Kant continuă: „Așa judecă intelectul cel mai comun, întrucât *legea naturală* este întotdeauna baza tuturor judecăților sale cele mai comune, chiar și a celor empirice . Prin urmare, o are întotdeauna la îndemână; dar în cazurile în care trebuie judecată cauzalitatea libertății, face din acea *lege naturală* pur și simplu tipul unei *legi a libertății,* astfel încât, dacă nu ar avea la îndemână ceva capabil să-i servească (leZT 10 ne CaS ○ emplnco ' nu ar putea procura pentru *(KPV* 2TZT PUra Prat ' ca *utilizarea în aplicarea sa»* Znf P el \ N ? n f trans P° ne , prin urmare, pe planul ¿tic le în

aruncat un cap de pod pentru nh^' T tra către sfera lui EX 1 P , paradoxal > din natura rațiunii p^aTraX nSponde Kant,
° practică nu ar avea «utilizare în aplicare »

cation». Când legea este teoretică

sarcina aplicației la datele intuitive și [e]. [dar], [s ' pr], [enf1e] care determină dacă: *Este cazul în care Ma* [g " ' S ' UdlZÌ ○'] uncle trebuie să se regleze pe ideea de posibil și norv^™ [0]/ o astfel de Idee: «Dar legii libertății (ca o condiție necondiționată sensibil) și, prin urmare, și conceptului de bine necondiționat, nicio intuiție nu poate fi supusă și, prin urmare, nicio schemă pentru aplicarea ei *în termeni concreti» (ibid.* , p. 86)

Nu forma intuiției sau a schemei produce trecerea, ci forma legii, sau mai degrabă a *Gesetzmassig-knt.* Judecata etică împrumută această formă de la teoretician pentru a se ghida atunci când vine vorba de stabilirea cazului: „Întreabă-te dacă ai putea considera acțiunea pe care o ai în minte ca fiind posibilă prin voința ta, dacă s-ar produce conform unei legi a naturii, din care ai face parte" *(KPV,* p. 86). *Tipul* de legalitate ghidează formal - maxima voinței în formularea imperativului categoric și, de asemenea, în evaluarea acțiunii juste. So *dass-* ul *Handelt-ului, so dass-ul imperativului* trebuie, prin urmare, înțeles ca un „ *ca și cum"* mai degrabă decât ca un *astfel încât,* de fapt, universalitatea nu poate fi dedusă efectiv din maximă, ci doar prezentată indirect evaluării care se face asupra ei.

Chiar acest tip explică și introducerea în problema etică a unei Idei, care în sine ți s-ar părea străină , de natură suprasensibilă. Dacă nu ar exista un „ca și cum ar fi o natură mecanică" care să transfere legalitatea din domeniul cunoașterii în cel moral, ideea unui „mulțime de ființe raționale" nu ar avea nicio relevanță în domeniul moral și, de asemenea, nici, printr-un „pas suplimentar", ideea unei societăți cosmopolite în acest domeniu istorico-politic. Datorită acestui tip de legalizare, natura suprasensibilă nu este doar obiectul unei Idei, [ci] poate fi prezentată și ca arhetipuri *(urbiIdhche),* o natură specifică *(nachgebildete)* care este o copie *(Gegenbtld)* a unei naturi ectipale (55). [Tema] dintre primele din lume sensibile (• > P

Lacoue-Labarthe ar spune [1]) pro ne. v - r. Platon, dar este
preluată într-o,-afica come pro provine cu siguranță atât de mult
din t pentru că pO stcarteziană
problematică a întregului div]o fc deloc: este tensionată
și centrat pe subiect, facultăți cognitive până la capăt

" ;"f.°"mp P sau «X»» Mai nonoa^te ¡„de .pe.n.abil, nroseeruire 1

inventează niște «pasaje .

binecunoscută, dar nu mai puțin interesantă. Indic pentru informație acea „tranziție" particulară pe care Kant îndrăznește să o prezinte în prima *Critică* drept un „Ideal al Sensibilității" numit *monogramă (KRV,* p. 453). Este „un desen care plutește în mijlocul diferitelor experiențe", o „ fantomă incomunicabilă" în judecățile pictorilor și fizionomiștilor, un „model inaccesibil al posibilelor intuiții empirice " și totuși nu oferă „nicio regulă susceptibilă de explicație și examinare" *(ibid.*). Ceva evanescent, Kant face din el o creație a imaginației. Totuși, acest imaginar nu este o idee a imaginației, ci un Ideal al Sensibilității, deoarece este un fel de schemă, o „schemă ca și cum" a Ideii imaginației în domeniul (sau câmpul?) experienței sensibile. Și aici nu este vorba exact de o regulă, ci de o „regulă ca și cum", o transpunere reglatoare de la imaginație la sensibilitate. Mai mult , mai simplu spus, însăși Ideea de imaginație se constituie doar printr-o trecere prin inversare de la rațiune la imaginație: intuiție fără concept în locul intuiției - și ° hotărâtă „trecere" între teleologie subiectivă și comunicare .

că obiectivul q r Ue 3 o ' Superv °lo pe această temă, deoarece o vom relua cu alte exemple din domeniul istoric -

r >s 1975, p. 165-270 arthe "" Typo Sra P hle » , inÀfimerà, Aubier-Flammarion, Pa-

O ultimă observație, însă, asupra arhipelagului. În „Observația finală asupra soluției ideilor matematico-transcendentale și sfaturile preliminare asupra soluției ideilor dinamico-transcendentale" *(KRV,* p. 425 și următoarele), Kant observă că, atunci când vine vorba de a le distinge pe primele una de cealaltă, judecătorul este obligat să se refere la ambele părți , deoarece niciuna nu este capabilă să prezinte, ca obiect care să le permită să-și legitimeze propozițiile respective, teza și antiteza, altceva decât „condițiile *fenomenului",* tot așa , „în cele două Idei matematice transcendentale nu am avut alt *obiect* decât cel al fenomenului" *(KRV,* p. 426). Ambele părți sunt incapabile să prezinte un astfel de obiect, deoarece propoziția lor este proprie ideii, nu conceptului intelectului. Însă «o perspectivă complet nouă» se deschide prin antinomii dinamice (cele ale libertății și ale ființei supreme): aici «judecătorul care suplinește lipsa *(Ergànzt den Mangel)* principiilor juridice *(der Rechtsgründé)* dezavuate de ambele părți», *conflictul* «în care rațiunea este împletită [...] poate fi rezolvat, chiar dacă anterior *a fost respins,* spre satisfacția *(Genugtuung)* ambelor părți, printr-o tranzacție (*Vergleich)» (ibidd).*

În cele din urmă, este vorba doar de expunerea condițiilor pentru sinteza eterogenului. Dar este realizată în așa fel încât este clar că această sinteză nu este *de jure;* tranzacția operată de judecător nu este autorizată aici de nicio regulă, cu excepția principiului conform căruia eterogenitatea trebuie respectată în mod pozitiv . Acesta va fi, de fapt, cazul în rezolvarea antinomiei facultății de a judeca în paragrafele 69-71 ale celei de-a treia *Critici.* Mai ales pentru că se spune acolo, pe linia „lipsei principiilor juridice" din Antinomia primei *Critici,* că „judecata trebuie să-și servească drept principiu propriu" *(KUK,* p. 256); Mai mult, continuând extinderea „tranzacției" constatată între cele două părți în prima Critică , se afirmă că o astfel de dispoziție între teza finalistă și antiteza mecanicistă, între teza naturii și cea a lumii, este posibilă deoarece prima, proprie facultății de Judecăți și propriu-zis reflexivă, este „autonomă" *(ibid.,*

n. 260) și nu diminuează utilizarea „heteronom” *(ibtd.*) a facultății determinante pe care partea adversă o apără. Această tranzacție se numește „fir conducător” *(Leitfaden)* și este modul în care judecata reflexivă, atentă la singularitățile lăsate deoparte de propoziția cognitivă, „spionându-le” pentru a căuta o ordine în ele, o presupune în mod liber; cu alte cuvinte , judecă ca și cum ar exista una. Dacă firul este un conductor, este pentru că are un scop, chiar dacă acesta nu poate fi prezentat direct ca obiect: această cauzalitate conform scopurilor «este o idee simplă, căreia nu se pretinde deloc să i se atribuie realitate» *(KUK,* p. 259).

Încă o dată, judecătorul delimitează limitele legitimității pretențiilor de validitate, delimitând astfel simultan subiectul transcendental în facultăți insulare și câmpul tuturor obiectelor posibile ca *arhipelag.* Dar el se străduiește, de asemenea, să găsească „pasaje” care atestă coexistența unor familii eterogene și care permit tranziții spre satisfacția părților implicate. Dacă în acest fel judecătorul apare „trecător”, întrucât operează compromisuri, este pentru că el este la rândul său facultatea judecății, critica, care poate identifica limitele respective doar cu condiția de a putea interveni asupra tuturor insulelor arhipelagului și de a „trece” cel puțin fără reguli, „înainte” regulilor, analogic sau altfel, pentru a le stabili.

Ili

Ciò CHE SI SPRIGIONA NELL'ENTUSIASMO

Importanța filosofiei frumosului și a sublimului rezidă, în prima parte a celei de-a treia *Critici,* în derealizarea obiectului sentimentelor estetice și, în același timp, în lipsa unei facultăți de cunoaștere propriu-zise estetice. Acest lucru se întâmplă, și poate mai radical, atât în cazul obiectului istorico-politic, care ca atare nu are realitate, cât și în cel al unei facultăți de cunoaștere politică ce trebuie să rămână inexistentă. Numai fenomenele au realitate, condiționată sau condiționând (adică ceva pentru al cărui concept se pot prezenta intuiții), a căror serie, niciodată dată în și pentru sine, constituie istoria, nu naturală, ci doar cosmologică , a umanității. Seria nu este niciodată dată, ci constituie obiectul unei Idei și cade, în calitatea lumii umane, sub aceeași antiteză ca seria cosmologică în general. Desigur, ca și în cazul experienței, o rațiune este un pat, adică o cunoaștere științifică și întotdeauna P° S secvențele seriei pentru care se pot face excepții. Dar pentru J

Ò“±°P°“ » *—■ » - >”■

O. Revenirea Ptpmo din cauza stagnării. Propoziția eu.nonm

O teză ascendentă sau descendentă este legitimă cu condiția ca obiectele corespunzătoare să fie prezente în fenomen, sau «Omul este un *animal* care are *un stăpân,* dacă există unul printre alte ființe ale speciei sale. Dar acest stăpân este la rândul său o ființă animală care are nevoie de un stăpân ». «Omul detestă sclavia, dar este nevoie de o nouă sclavie pentru a o aboli pe prima». Sau, din nou, să respingem speranța progresului prin educație : «Dar, din moment ce *oamenii sunt* cei care trebuie să realizeze această educație și, prin urmare, trebuie să fie educați în această privință [...]» (Ztfa., p. 129). Aceste regularități nu sunt doar legi empirice: ele pot fi stabilite prin statistică : quindi tali che devono essere *[...]» {Idea,* p. 129). Queste regolarità non sono piriche: si possono stabilire attraverso *(Idea,* p. 129) care evidențiază caracterul *a priori* al categoriilor care servesc la sintetizarea datelor în serii , cele ale întâmplării (mecanice) și ale acțiunii reciproce.

Propoziția cognitivă, cu dublul său criteriu de relevanță în raport cu negația (principiul contradicției) și prezentarea intuitivă, este în general pusă în contrast la Kant cu speranțele deșarte, promisiunile false și profețiile. Într-adevăr, ea este folosită pentru a respinge dreptul la insurecție și a condamna substituirea violentă cu o nouă

[1] Dacă criticul vede aceste trei argumente în *Conflictul Facultăților Filosofice cu cele Juridice* [dacă vede *Legenda, NdT*\ pf. III. Pentru lucrările adunate în această ediție, se face referire la textele germane: *Scrieri minore despre filosofia istoriei, eticii și politicii,* Meiner, Hamburg 1973; *Scrieri minore alese,* Meiner, Hamburg 1969; *Despre utilizarea principiilor teleologice în filosofie (1788).* în *Opere complete,* v. vm, Meiner, Leipzig 1922, pp. 129-160; *Conflictul Facultăților,* Meiner, Hamburg 1959. Dacă vede și *Conflictul Facultăților,* tr. fr. Gibelin, Vrin, Pans 1973 [3] .

Câteva dintre Gefühl des Schönes și Er hab er en (1764), în *Pesam și Schriften de Kant ,* cit.; trad. it. de P. Carabellese, [Despre sentimentul] frumosului *și al* înaltului [1953] - Textul lui Kant este următorul: „ [Nimic]

a unui alt N [A U o mo cBe] 11 [(3o] Y [să-] ți subordonezi acțiunile voinței sclavie F [eSS O aversiune este] mai naturală decât cea pe care un om o simte pentru lucrul pe care «al£ [rq] T° [Un copil o p ' an] S [e] și se irită când este forțat să ia decizii [J] 1 [ra] ?d°a [S ‘‘ Za nu-și face griji să știe] P [pentru] ceea ce este de acord. Comentariul său M Xr divers "“" ™ [U o m o să poată avea] propriul său pmei- de la lucruri.fp 73 ' [OC<:OrreraUn nU o Va sclavie] ™ù: acea venire

va autorității alla precedente. L’ stenza dell’essere comune fr',„..argOlnento

è il SPm, una frase cognitiva (d’intelletti?^ *è flC' ‘*
leologica obiettiva (finalità neo-li’ dei caT di
prossimità al bene di questo essere siT?'- or&anizzati)‘’ f‘ leologica
soggettiva (finalità morale ln frase m
La rivoluzione manda in frantumi *(A_M ‘* ^evol?

t). L’«««ro?e„dtà delie J (fcggc
“■ HP±^TM^TMna npofa *

natura - nu este modificabilă - în sfera politică: confundă ceea ce este obiect pentru o propoziție cognitivă cu ceea ce este pentru o propoziție speculativă și/sau etică, cu alte cuvinte, scheme sau exemple cu analoge. Progresul unei ființe comune spre mai bine nu este judecat pe baza intuițiilor empirice, ci pe baza semnelor.

În cazul seriei descendente, la dificultatea legată de sinteza seriei ascendente (a cărei totalitate și început nu sunt susceptibile de intuiție) se adaugă problema concatenării efectelor care nu s-au produs încă , pentru care nu este posibil să se producă documente, ca în cazul cauzelor. Și mai rău, se poate admite că sinteza seriei - descendente (adică a fenomenelor viitoare) nu necesită nicio Idee transcendentală speculativă. Antinomia indefinitului ridică problema începutului seriilor cosmologice , dar nu și a sfârșitului lor. Kant scrie în prima *Critică:* „Dacă ne formăm o idee despre totalitatea absolută a unei astfel de sinteze (a *progresului, de exemplu, al întregii serii a tuturor* schimbărilor *viitoare* din lume), aceasta este o ființă a rațiunii *(#tf rationis)* care este gândită doar arbitrar și nu este neapărat presupusă de rațiune” (,
P-314). Nu voi discuta aici, deși este important, relația dintre idee (concept fără intuiție) și o ființă a rațiunii, care este un concept gol și fără
”
care este examinată pe ultima pagină a lucrării Ana i Póma *Critica (ibid.,* p. 182). Speculativ, nu există nimic*,* cel puțin în timpul cosmologic, nici ca jet, nici ca concept determinat.

La aceste limitări opuse afirmațiilor fra cosmologice umane și eonca suit se adaugă o alta pe care Kant insistă cu o anumită solemnitate în articolul *Despre utilizarea principiilor teleologice în filosofie* (1788) cu privire la natură. Acolo citim că este necesară o distincție între descrierea naturii și istoria naturii în sine, între fiziografie și fiziogonie; aceste două domenii „sunt total *eterogene",* dat fiind că, în timp ce descrierea naturii se arată în toată splendoarea unui mare sistem, istoria naturii „pentru moment nu poate expune decât fragmente sau ipoteze oscilante ", o „schiță a științei" în care „pentru majoritatea întrebărilor se poate lăsa un spațiu gol" (urmează o lungă apologie a lui Kant împotriva lui Forster pe tonul: Am făcut mult pentru a împiedica științele să se apropie unele de altele). Aceasta este, însă, o sinteză regresivă , orientată spre începuturile istoriei lumii. Dacă trebuie să rămână spații libere, aceasta se datorează faptului că propoziția fiziogonică ar trebui prezentată cu intuiții pentru toate existențele individuale înscrise în serie, pentru care exemplul nu este suficient, iar schema cu atât mai puțin. Nevoia de prezentare comprimă senzația, presează la documentarea tuturor lucrurilor, și totuși seria este doar o idee! Același lucru este valabil și pentru o antropogonie.

Pe scurt, propoziția cognitivă nu poate spune prea multe despre istorie care să poată fi validate de judecătorul critic. De fapt, ea ignoră istorico-politicul, deoarece este supus regulii prezentării intuitive. Rămân multe alte familii de propoziții posibile, ale căror reguli de prezentare sunt diferite. Ne putem aștepta să vedem analogia sau, mai general , „tranziția" la lucru acolo. Nu va fi posibil aici să trecem în revistă exhaustiv termenii care marchează diviziunea intra-facultativă a câmpului istorico-politic și care desemnează de la la- ' °®® și j t0 o determinare contradictorie sau, de exemplu.

Uti'vaali [1] " determin [1] ata - Dintre toate rapoartele lexicologice kantiene ' lexicul 110 a acceptat doar doi termeni de im-teminie gU și ' ' Unul °> *conduU* ™ *V^faden) folosit* frecvent în Z^ din 1784, celălalt *semnul istoric*

(Geschichtlichen) regăsite în special în *Conflictul cu Facultatea de Drept* din 1797. Ambele servesc la exprimarea în cuvinte a istoricului-politic, dar nu aparțin aceluiași nivel, întrucât primul este un simbol, al doilea denominațiunea în sens critic propriu a unui punct important de tranziție în cadrul facultății.

„Ideea unei istorii universale din punct de vedere cosmopolit” (1784) argumentează natura discursului despre istorico-politic în felul următor: dacă ne limităm la datele intuitive imediate , istoria politică este un haos. Ea dă naștere unei *„lipse de voință”* . (un sentiment, o îngrijorare) deoarece sugerează că acest spectacol dezolant derivă dintr-o natură „care se joacă fără scop ” *(zwecklos spielende),* astfel încât „un haos descurajant *(das trostlose Ungefähr)* domnește în locul rațiunii” *(Idee,* p. 125). Or, nu este corect, în sens critic, să ne resemnăm cu teribilul dezolantului orice, adică cu observarea nonsensului. De ce? Afectul care însoțește această descriere laconică este în sine un semn: dacă există un sentiment de neplăcere legat de domeniul istorico-politic „al formulării frazelor” bazat pe absurd, este indicatorul negativ că o capacitate complet diferită de „frazare”, cea a Ideilor, și un alt tip de discurs posibil , unul care are ca miză ideea de libertate, nu se poate conecta la această lume din cauza absurdității sale. Interesul practic al rațiunii constă cel puțin în a se asigura că acestei capacități nu i se refuză - exprimarea istorico-politică. Din acest punct de vedere, se observă că există într-adevăr în specia umană dispoziții naturale care sunt *în armonie (abgezielt)* cu folosirea rațiunii, așa cum mărturisește însăși existența filosofiei. Dacă istoria umanității nu ar fi decât zgomot și furie, ar trebui să recunoaștem că natura însăși, înzestrând omul cu anumite dispoziții și depunând în el „germenii” dezvoltării rațiunii , i-ar fi refuzat, dimpotrivă, mijloacele de a face acest lucru *(ibid.,* p. 138). Absurditate supremă: „[•••] dacă partea marelui teatru al înțelepciunii supreme, adică istoria speciei umane, care conține scopul tuturor acestora” *(Idee,* p. 138),

Dacă este o seducție crudă.

Am observat că, dacă ne limităm la propozițiile cognitive și putem oferi exemple și contraexemple pentru fiecare propoziție din acel interval, atunci suntem îndreptățiți să vorbim despre dezordine, dar numai în limitele, indicate anterior, semplice UIM. care sunt proprii familiei propozițiilor cognitive în materie de natura prow istorie. Cu aceasta, vom putea duce la bun sfârșit doar o politică pragmatică, o politică a prudenței, fondată, așa cum *explică Pacea Perpetuă,* pe faptul că: «toate formele de guvernare *(Regierungsarte)* oferă exemple în istorie care contrastează între ele» *(Pace,* p. 325). Iată așadar *moralistul politic* și nu politicianul moral *(ibid.).* Judecătorul îi spune celeilalte părți: presupui ideea unei finalități a naturii care acționează eminamente în istoria umanității, ducând la un scop ultim pe care numai libertatea îl poate atinge.

poate realiza *(KUK,* pp. 311-313). Propozițiile pot fi atunci articulate nu conform regulii prezentării directe proprii cognitivelor, ci conform regulii - prezentării analogice libere căreia îi sunt supuse propozițiile dialectice în general. Deși se poate face referire la unele fenomene date în intuiție, acestea nu pot avea totuși nicio valoare în această argumentare a exemplelor sau schemelor sau a altor semne similare. Legarea lor nu ar obține o lege a dezvoltării, nici mecanică, nici organică, ci doar un fir călăuzitor. După cum *explică Critica judecății,* firul călăuzitor, care este reflexiv, nu îndepărtează nimic de subsumarea intuițiilor sub concepte, adică de regula cognitivelor. Acestea sunt două familii de propoziții eterogene și comparabile. Același referent, orice fenomen sau domeniu al istoriei umane, ar putea servi, ca referință pentru a prezenta subiectul discursului disperării , ca o reamintire a firului călăuzitor, pentru a prezenta subiectul discursului emancipării .

Acest principiu călăuzitor ne va permite să implementăm o politică

analog republican și fiind un politician moral *(Idee,* prima teză și a noua teză).

Cealaltă expresie, cea *istorică,* introduce un grad suplimentar de complexitate în „pasajele" necesare pentru a articula istorico-politicul în propoziții. Întrebarea pusă (împotriva facultății de drept) este dacă se poate spune că specia umană progresează constant spre mai bine și, dacă da, cum este posibil acest lucru. Este o problemă care nu ne-a fost pusă niciodată (ci doar rezolvată) nici în *Ideea* din 1784: și anume, dacă există „dispoziții naturale ale speciei umane conforme cu uzul rațiunii". Astfel de dispoziții trebuie prezentate nu din perspectiva subiectului transcendental al cunoașterii sau moralității, ci din perspectiva acelei entități zoologice care este specia umană.

Prima dificultate constă în faptul că este o propoziție care are ca referință o parte din istoria umană care urmează să vină, prin urmare, o propoziție din timpuri străvechi.

pație și prognostic. Kant o distinge de propoziția lui

(dintre cele cognitive) nu pot exista prezentări directe ale obiectului unei astfel de propoziții, întrucât ne aduce în viitor (chiar dacă, și acest lucru nu este exclus de Kant însuși, el credea că confirmă profețiile).

avere i mezzi, cioè il potere, di costringere gli eventi ulteriori

Pentru a demonstra acest lucru, ar trebui să schimbăm familia de propoziții, căutând în experiența umanității nu un fapt intuitiv (un *Gegebenes)* care poate valida doar propoziția care o descrie, ci ceea ce Kant numește *Begebenheit,* un eveniment, un fapt de „dezlănțuire" care ar fi simultan și un fapt de eliberare, o dăruire ca a celui care împarte cărți. Mai precis, explică Kant, această *Begebenheit* prin urmare el ar *(hinweisen)* dar nu ar încerca *(beweisen)* că umanitatea este capabilă să fie atât cauza *(Ursache)* , cât și agentul *(Ur heber)* progresului său. Mai precis, explică Kant, este necesar ca această *Begebenheit* care se eliberează în istoria umană să indice o cauză astfel încât apariția efectului său să rămână nedeterminată *(unbestimmt)* în raport cu timpul *(în An-*

, clauza de independență a

sehung *rg der Zetty,* da „fonetica lumii mecanice^ Que-
caso: alitate din *momentul diacr sene (,, gendwann,*
sta c- sottolinea si șansa poate mter Cracovia i a), și numai la acest preț
potrà — anche al intervenția „manose" a acestei cauze
passato e

B benheit nu trebuie să fie cauza
/ , o indice *(hindeutend)*, un *Geschichtszei-* ma che cosa
intende con segno storico, vale a *rememoratìvum,*
demonstrativum, prognosi^. La , x „rpeentare» la casualità
libera se-

Dar asta nu e
tot, £ irir|irf (*hindeutend),* un progres *al Geschichtszei-* , 1— rto. Kant
specifică că aș spune că —

S-ar putea aștepta ca un eveniment *extrem* de semnificativ să fie „datul" căutat, responsabil pentru atestarea puterii întâmplării libere. Dar acest eveniment este totuși doar un dat: acceptă diverse interpretări (propoziția descriptivă, cea dialectică), așa cum s-a afirmat anterior cu privire la idee, dar este doar un obiect ambiguu pe care ambele propoziții îl pot înțelege indiferent. Aici, cerința judecătorului critic depășește simpla conciliere, într-atât încât pare paradoxală. Nu este suficient ca el să trimită părțile fără explicații, fie la purtătorul de stindard al determinismului, fie la purtătorul de cuvânt al libertății, printr-o acomodare care să le satisfacă pe amândouă; în schimb, le obligă să exercite o coproprietate comună și pozitivă asupra evenimentului căutat. Dat, dacă nu *prin* experiență, cel puțin *în* experiență, „eliberat", *Begebenhett-ul* trebuie să fie indicele și, ca atare (vom vedea), probant, al ideii de cauzalitate liberă. Cu el putem vedea cât de mult se află din abis , pentru a stabili apoi o distincție precisă între mecanism și libertate sau sensibil. În cazul sensibilului și al Cham P^o^ al Sinelui , este necesar să se stabilească statutul Statului fără a - l suprima . Aceasta este situația naturală a ființei umane . Este necesar să se demonstreze că dispoziția de a folosi rațiunea speculativă

este

tiva poate fi de fapt realizată și că se poate risca eroarea în mod antic, un progres continuu $_{O}{}^{P}$ în cel mai bun sens al său. Istoria sa către »

Kant pare apoi să adopte o • pentru a prezenta menționatul *Begebenheù,* *cum ar fi o* identificare meticuloasă a obiectului «ca și cum», care este fie istorico-politică, fie riguros fidelă complexității sale. Dar acest eveniment nu este un fapt senzațional, nici revoluțiile: «este vorba doar de modul de gândire *(Denksungsart)* al spectatorilor *(Zuschauer)* care se dezvăluie *(sich verrät)* public *(öffentlich)* în jocul marilor răsturnări *(Umwandlungen),* cum ar fi revoluțiile, și care manifestă o participare *(Teilnehmung)* partizanat universal și totuși dezinteresat al actorilor unui partid împotriva celor din celălalt, în ciuda pericolului de rău care le-ar putea rezulta dintr-un astfel de spirit partizan; dar (prin universalitatea sa) se demonstrează *cel puțin* prin dispoziție o caracteristică a speciei umane în general și, în același timp (datorită dezinteresului său) demonstrează caracterul său moral *(moralisch)* fundamental , care nu numai că dă speranță pentru progresul spre mai bine, ci constituie în sine un astfel de progres în măsura în care poate fi realizat efectiv» *{Conflict,* p. 170). Kant adaugă că recenta revoluție a unui popor atât de bogat în spirit *{geistreich),* Oricât de mult ar eșua sau ar reuși, ar acumula mizerii și cruzimi, totuși găsește „în inimile *(in den Gemütern* în sensul de: *calmare a spiritelor)* tuturor spectatorilor (care nu sunt implicați în acest joc) o participare conform dorinței *(eine Teilne mung dem Wunsche nach)* care se învecinează cu entuziasmul *(Enthusiasmus)* chiar dacă manifestarea sa nu trebuia separată de cea deschisă și care, prin urmare, nu poate avea legătură cu o dispoziție morală a speciei umane” *{11.*

să intru în detaliile unui text care poate presupune și concentrează toată reflecția asupra naturii lui eo . Mă voi limita la trei observații . *Begebenheit* în entuziasmul e-1, celălalt pe contribuția sa va f cu experiența istorică a umanității,

de siderări vor fi efectuate în

- itico. Un astfel *de cost este* de 1 *fracțiune din semnul istoric* rico a clauzei conform căreia există toate propozițiile relevante^ că sensul litic nu are loc doar pe scena > câmpul istorico-poetic al agenților sau al în faptele frapante, spectatorii obscuri și

În cazul în care îi privesc , îi înțeleg , ei disting în sunet și furie și *fac distincție între* ce este corect și CE nu este . Entuziasmul spectatorilor este modalitatea Der Kamuna a sentimentului sublim . Despre *sentiment* (. Mai mult decât despre *sublim* (și cu aceasta limitează chestiunea «ca și cum»), dat fiind că, așa cum citim în a treia *Crisis* «Prin urmare, nu obiectul trebuie numit sublim , ci dispoziția minții, care rezultă dintr-o anumită reprezentare ce ocupă Judecata reflexivă» *(KUK,* p. 99). Imaginația încearcă să ofere o reprezentare pentru o Idee a rațiunii (întrucât întregul este un obiect al ideii, de exemplu totalitatea ființelor raționale practice) fără a reuși însă, experimentând astfel propria neputință, dar, în același timp, propria destinație care este de a realiza acordul său cu Ideile rațiunii printr-o prezentare adecvată . Din această relație contrastantă rezultă că, în loc să experimentezi un sentiment pentru obiect, se experimentează, în fața aceluiași obiect, un sentiment «pentru ideea de umanitate în noi ca subiecți» *(ibid.* , p. 96). În paragraful 25 Kant cu sentimentul de Sent ∧ ent0 .de respect, dar analiza este valabilă pentru fiecare soditi ° SU i me * implică o « *subreptio»,*

ne) între și 7 i! O reglementare (care este o nereglementare) între obiect și obiect. A S o §ject o ı la o relație dintre problema «na^^ 8 ∧ esența kantiană a aducerii la locul său a P - ului Particular din prezentarea estetică, în SU 1 mod refI și cq?^ Sau ∧o un ∧ sublim , în cadrul unui subiect al sublimului° n o n im P și învață să vorbească constant °me obiect, de exemplu în acest <

„dicție»: *sublimul și: „un obiect (al naturii) al cărui rafinament determină mintea să gândească la imposibilitatea de a ajunge la natură ca la o expoziție de idei” (KUK,* pp. 120-121). Această ezitare, dar există și altele, este tipică unei filozofii care separă fără drept de apel ceea ce aparține subiectului și ceea ce se referă la obiect. Pentru critică, însă, un obiect este în general ceea ce poate fi prezentat într-o familie de propoziții cu scopul de a-l valida și, în cazul propozițiilor estetice, prezentarea este doar indirectă prin intermediul unui procedeu analogic care își are sediul în subiect. Reflexivitatea judecății în acest caz și în altele subliniază importanța regulii , chiar dacă este liberă, de prezentarea adecvată; în acest sens, obiectul nu este altceva decât ocazia inversării reglementării.

Reglarea sublimului este o nereglare. Spre deosebire de gust, reglarea sublimului este bună atunci când este rea. Sublimul implică finalitatea unei nefinalități *(Unzweckmässigkeit).* și plăcerea unei neplăceri: «Găsim o anumită finalitate în neplăcerea resimțită în funcție de extinderea imaginației, necesară pentru a se adapta la ceea ce este nelimitat în facultatea noastră de a raționa, adică ideea întregului absolut, prin urmare în non-finalitatea (non-afectivitatea, incomensurabilitatea în ceea ce privește scopul) puterii imaginației pentru Ideile rațiunii și pentru trezirea *(Erweckung)»* dintre ei [...]. Obiectul, ca sublim , este întâmpinat cu plăcere, ceea ce nu este posibil decât prin neplăcere» *(KUK,* pp. 109-110).

Chiar și cea mai fervență imaginație nu se mai poate lipsi de un obiect care să poată valida, „realiza” 1 Ideea, de unde și neplăcerea, incapacitatea de a prezenta. Ce bucurie se altoiește atunci pe această neplăcere, dacă nu aceea de a descoperi o anumită afinitate în discoidanță? Această afinitate constă în faptul că chiar și ceea ce pare a fi foarte mare în natură (inclusiv natura umană și în istoria naturală a omului, ca o mare revoluție) este și va fi întotdeauna „mic, inadecvat Ideilor rațiunii” *(ibid.* , p. 105). Astfel se descoperă nu numai in-

de bili a qualsiasi presenta^ măsurători -

Ilc Me», i»«»“ nc del sogg«“>. Ia »ira *71« T„ver provide a P resem »»»ne 7 „» din '''''' u I zl o rpse ntabile e Q x re fornire una presentazione ntarsi. ! X « » „ ò prezentare paradoxală, adică este pur și simplu o formulare negativă , W1 din Kant «o prefață cu o anumită îndrăzneală » „ Un fel de XnSone al infinitului” *(KUK,* p. 128). Iată cum o « prezență care există, treapta de netrecut» ¡! «Piaggio» P* Cu toate acestea, Kant îndrăznește să ajungă

«Poate că nu există niciun pasaj în Cartea Legilor Evreilor mai sublim decât această poruncă: «Să nu-ți faci chip sau asemănare a vreunui lucru care este în cer, sau pe pământ, sau sub pământ etc.». Numai acest precept poate explica entuziasmul pe care poporul evreu îl simțea pentru religia sa, în perioada sa cea mai bună, când se compara cu alte popoare; poate explica mândria pe care o inspiră religia lui Mahomed. Același lucru este valabil și pentru reprezentarea legii morale și pentru dispoziția noastră față de moralitate » *(ibid.,* p. 128). (Și acesta este punctul în care trebuie să ne amintim ce va deveni acest entuziasm stârnit de abstracțiune, șapte sau opt ani mai târziu, sub pana tânărului Hegel la Frankfurt, când acesta va trasa «spiritul iudaismului: contractul savantului ' realizarea urâțeniei , o atribuire a 1StenZa an ™ a ^ e [•••]»• Toată această Paginare explicită? Relație ^ entație ^ abstractă ceea ce se cere din importanța punctului bun al o 6 eSSa <S * *(neîncrezut).* (Iată un

Estetica romană^f 112 ^ Pentru o ^ os °fizie a artei abstracte. ^1 sublim , arta lui Ca, strâns legată de filosofia celei mai radicale acțiuni abstracte , ar putea fi poate 1 și ' Cl nu este surprins că Ac '-° rSe calea de ieșire. La antipozi

essa «si illimiti» *{unbegrenzt).* (Ecco un

i.

1 arte d stre ttamente connessa alla filosofia .. et^a astratta potrebbe forse esserne 1e

>

°Jève abbia cercato di tematizzare in

în acest sens, ca hegelian, în „O scurtă lucrare *concretă* ” , referitoare la prima lucrare „A” cu titlurile ○ „Per-sky.) Abstracțiuni ” ale lui Kandinsky · n

Această bucurie extremă a suferinței este o afecțiune puternică și, ca atare, oarbă și nu este în niciun fel bunăvoință (« n *Wohlan* " merită și în (iW, P-126). Și într-adevăr, paginarea arf««, /£ este «fără frâne». Fiind așa]/“”" undeI ' Entuziasmul imposibil ca un «accident trecător«^' 6 ? se referă la «cel mai sănătos intelect», la *Schwärmerei* la t ? U ○ C ○ lpi– saltație care este un *Wahnwitz,* o *nebunie!* ^ *mU t ○ al ' și '* adânc înrădăcinat în suflet» a' M << " lalattla Imarinarea T a •• ' „Regularitate» a imaginatiei. Schwärmerei este însoțită de iluzia *„de a vedea ceva dincolo de toate limitele sensibilității” (KUK,* p. 29), adică de a crede că există o prezentare directă atunci când nu există; operează o tranziție non-critică, comparabilă cu iluzia transcendentală (a cunoaște ceva dincolo de toate limitele cunoașterii). Entuziasmul , în schimb, în sine nu vede nimic; ba chiar, vede nimicul și îl raportează la nereprezentabil. Oricât de condamnabil etic ar fi ca fiind patologic, entuziasmul „considerat estetic este sublim, deoarece este o tensiune de forțe produse de idei, care dau sufletului un imbold mult mai puternic și mai durabil decât impulsul care derivă din reprezentările sensibile” *(ibid.* , p. 126).

Entuziasmul istorico-politic este, așadar, în pragul demenței , este un atac patologic autentic și, ca atare, lipsit de valoare etică, întrucât etica cere emanciparea de orice *patos motivant* ; ea permite doar acel *patos apatic* care însoțește obligația, și anume stima, dacă nu chiar *sentimentul de sine încă prea sublim* , pe care Kant îl leagă de studiul sublimului. Totuși, *patosul* entuziast ...

v a în sălbăticia sa episodică a va i ita es '. * este „„, ,. s .. energic. u„

Si

Ideii atrage la sine toate celelalte capacități, caractere *și produce un Ajffèht «de un fel valoros» (i* 1 *.' de* non haluo- dstico al sublimului. «Pasajul», așa cum

lare care este pe cale să treacă, dar Cui

si tratta e il[cui]
go,
SO

-i di ripulse [e] ^[del Gemùt] degli spettatori della R2’ . Tale

entusiasmo è la *Begebenheit* ri. lare me

[diunP] ' [u] n» »P« [e dl] 'TVT“ [|,mi] » i

dell'incommensurabili a, al supra [ra] .

[d] .....Kant scrie, «adică [A] »

abisul, interfața utilizator [și] atracțiile obiectului în sine»

• di rip [u] ^ [se] ii de odi snettatnn rbni. >

TS UI» [1] Soluție franceză.

[Sec. o și] a II [-a] Copilăria istorică a omenirii prin conv [a] | [lcI]

cercata, nt *la frase: « glio». I grandi ca* non sono, in via getto, sono .* occasione (’

Umanitatea progresează constant către [u] . ■; „„schimbările, precum Revoluția Franceză, sunt în principiu sublime în sine. Ca orice alt spectacol al naturii (fizice) în [care] spectatorul experimentează sublimul. «Dar ceea ce numim în mod obișnuit sublim în natură nu este ceva care duce la principii obiective specifice și forme ale naturii adecvate lor, deoarece natura mai presus de toate trezește ideile sublimului în haosul său, în cea mai mare și sălbatică dezordine și devastare a sa, ci atunci când măreția și puterea sunt prezente împreună» *(ibid.,* p. 93). Indeterminatul, *Formolosigkeit (ibid.,* p. 134), este cel care determină cel mai bine sublimul: «Sublimul naturii [...] poate fi considerat ca fără formă și fără figură» (¿tó, p. 94).

Așa trebuie să fie și pentru Revoluție și pentru toate marile răsturnări istorice: ele sunt fără formă și fără figură în natura umană istorică. Din punct de vedere etic, ele nu sunt nimic ce poate fi validat, dimpotrivă, loviturile judecății critice cad, ele sunt rezultatul unei numărări a acelorași, între prezentarea directă

eica d^PiT^ 0 £ *emeines* *Wesens* și prezentarea analogică a Ideii de contract republican.

țiune către Pp și către V r e f nt o natura istorică a umanității, Revoluția și există un reziduu de date, compus dintr-o singură dată când sintagma „ așteaptă să fie articulată în propoziții”, o a Prezentării C °J. mtlva a preluat, sub m° de Susumabil sub 6 1 esență PÉ, conținutul intuițiilor° în S° aritate. Acest reziduu așteaptă propoziția

teleologic și totuși Ja m
a o aduce la un control absolut. Enn.. lipsă de formă din cauza unei astfel de „lipse de formă” în *GèmufrP'i* • ne ,i ' entusi asm Pare să fie sub controlul fiecărui scop final, *Spectatori* un(°k SUSCÌtato siasmo apropo de Revoluție ' *definiția perioadei* -.periodice dintre 1. ...,,,,Z"“TMTM»»««i,.S"« i. Idei ale rațiunii, adică td.. , r ,™„e Prewnl , m

sé quella di autonomia del popolo e di pace fra gli Stati (*Conflitto*, p. 171). In questa *Begebenheit* si sprigiona allora una tensione della *Denkungstart* di fronte a un oggetto che è disordine pressoché puro e non ha figura alcuna, ma che ciò

nodale « d, enorme „bevo „dia namra, che ”a ,pec,e d, aerazione „belle a ogni lu,,2ìm ,,
anche analogica. Ma m base a tali proprietà „ega.i.e del- I oggetto che le serve da occasione, questa tendone prova |„. dubitabilmente, con la forza stessa che imprime al sentimen-

•to, a fi *polarizat «aufs Idealische,* spre ceva ideal , *und zwar rein Moralische,* adică ceva pur moral , cu care conceptul de lege este comparabil” *(ibid.,* p. 172).

Este de înțeles de ce *Begebenheit* , care trebuie să funcționeze ca un semn

Istoricul trebuie găsit doar de partea publicului din care se observă spectacolul răsturnărilor. Pe scenă, printre actori înșiși, interesele, pasiunile comune, tot ceea ce este hazard empiric (psihic, sociologic) sunt întotdeauna inextricabile de interesul rațiunii corale pure și de atracția ideii de drept republican. Spectatorii plasați pe alte scene, în publicul spectacolului *unde domnește* un interes empiric , *nu* sunt suspecți de a fi

corupți ·

în punerea în practică a publicului *(öffentlich)* aurul guvernelor lor. De asemenea , riscă să sufere represiunea
Tocmai acest aspect le garantează valoarea, aduce cu *sine un sentiment similar* . Entuziasmul lor este ca sublimul estetic al unei fervoare republicane. este un simbol al binelui. . sunt un al doilea argument

În favoarea publicului putem adăuga

... unde acțiunea revoluționarilor nu vizează doar constituția, ci și autoritatea poporului , într -un proiect *de pace legat de* singurul suveran legitim ,

asta va face rău | asta nu- i împiedică pe „XX”-ii Sa «„un francez și eh. cu, și K „. Kan spectatorii slran.er-e.trane, uită-te la asta - , ù intenție minimă de a coopera- (<*.< *d,, m,,la. M, achl L MM.ng) (CnJlHI.,* p. 172). (Ben » » •

(Rezervare sinceră, ideea de suveranitate populară și federație pașnică va trebui realizată și va eșua prin război.) *Teilnehmung- ul* conform dorinței nu este o participare efectivă. Dar este mai bine așa, întrucât sentimentul sublim este, de fapt, răspândit pe toate scenele naționale: este imediat universal, cel puțin potențial. Nu este universal așa cum poate fi o propoziție cognitivă bine formată și validată, deoarece o judecată cognitivă are propriile reguli de determinare „preexistente”, în timp ce propoziția sublimă judecă fără reguli. Dar, la fel ca propoziția gustului (sentimentul frumuseții), are totuși un *a priori* care nu este o regulă deja recunoscută universal, ci mai degrabă o regulă de așteptare, de „promisiune” a universalității sale. Tocmai la această universalitate în depozit se referă imediat judecata estetică. Dacă este legitim, acest apel necesită principiul unui *«sensus commons»,* adică, scrie Kant, «Ideea unui *simț comun,* a unui simț comun» *(KUK,* p. 150). El specifică, de asemenea, că este vorba de: «O facultate de a judeca care, în reflecția sa, ia în considerare *a priori* modul de reprezentare a tuturor celorlalți» *(zbid.).* Acest bun simț sau ma h tar i° nu garantează deloc că: «Toată lumea va fi *de acord Iberni* {tbid - 'P- 85) < diferența constă între «norma Ìde7» Este pur și simplu o -determinat^,^.). Dacă propoziția conform căreia Fumar v A Besebenhelt este probatorie pentru deoarece, așa cum qp r m & P ro g re discreție spre mai bine, este de bun simț, atunci când U^elìÌaT^ 1 ∧ 11161116 PUFO ' necesită U ” un *«consens»* care nu mai este un

ulri «o; este un anti •

d . ata și singularul unei republici simțite *T ÌOne ¡«'■»e- A treia observație. Aceasta cu

Sentimentul sublim (așa cum gustul face apel la acel lucru la care *ne* vom întoarce) ne plasează în frumosul mediu diferit . Indeterminarea acestui arhetip universal și a priori în judecata estetică este trăsătura datorită *„ '? adăugată »* gustului este rezolvată în «Dialectica lui „ 1. antino ™a (*KUK,* p. 199 și următoarele). Această judecată trebuie să se bazeze pe concepte, altfel, dacă nu este , antiteza răspunde că nici măcar nu ar trebui să se poată discuta faptul că pretinde la universalitate (fofo., p . 201). Aceasta

. • Z • • . i un «inde» terminată în sine și în același timp indeterminabilă" *(fbid*). Propoziția cognitivă necesită prezentarea unei intuiții corespunzătoare: conceptul este apoi determinat prin prezentarea care i se potrivește, adică schema. Propoziția judecății estetice , pe de altă parte, „nu poate fi determinată de nicio intuiție", ea „nu ne face să cunoaștem nimic", „prin urmare, nu *oferă nicio dovadă* pentru judecata de gust" *(KUK,* p. 202). Atât în propoziția estetică, cât și în cea speculativă există o aparență transcendentală (o *Scheirì)* și o iluzie corespunzătoare , inevitabilă, dar insolubilă *(ibid.,* pp. 201-2). În uzul teoretic, iluzia operează prin extinderea validității cognitivului dincolo de determinarea propoziției, printr-o prezentare intuitivă. În uzul estetic, judecătorul critic declară: propoziția estetică este prin excelență propoziția facultății de prezentare, dar nu are concepte sub care să-și subsume propria intuiție sensibilă sau imaginativă, care poate determina doar un câmp, dar nu și un ,

«„ rândul său, acest câmp este

Ca să spunem așa, reflexiv; nu prin

capacitatea unei prezentări și a unei concepții și acea afinitate nedeterminată dintre capacitatea de a concepe . În cazul sublimului, asta este ceea ce …

a două capacități: s-ar putea

afinitatea onestă este o idee al cărei og .
există un al treilea grad. ^ exceptabil , atât de mult încât ^proiectul universal nu este direct^ și sublimul nu este acea idealitate la care apelează g . vor găsi o dovadă > Cloè
— „• „realitate, ci doar o serie de scutiri directe,

della comunità, per
una pre

ludo ciò non
sui medesimi oggetti del'|uzione delle antinomie dinamiche gusto, così come
ne a s di costituire la tesi e l'antitesi in della prima Cnto, *Critica* che: «Per risolvere
- . • ia è necessario dimostrare che è possibile che due
un antinomia e contraddittorie, in realtà non si

acțiuni indirecte. Nimic în dreapta propoziției cognitive
„d al propoziției estetice. În antinomia lui s „s,o. al lui "

propoziții, aparent fie ii' , fie u
contrazic, putând exista unul lângă altul, chiar dacă explicația posibilității
paratesi. Kant scrive
conceptului lor transcende facultatea noastră cognitivă» *(KUK,* p. 203).

Ceea ce este în mod specific în joc în soluția paratetică a unei antinomii sunt destinatarii și destinatarii propozițiilor eterogene conflictuale. Situația lor este în principiu reglementată, adică supusă determinării, în funcție de modul în care referentul este prezentat de propoziție: cel puțin acest lucru stabilește Analitica Primei *Critici.* Dar în anumite cazuri, în primul rând în cel al propoziției etice, doar situația destinatarului este reglementată (și, în consecință, și a referentului, acțiunea prescrisă de imperativ): destinatarul și legea morală rămân însă indeterminabile. Cazul propoziției estetice este încă diferit, unde situația destinatarului și a destinatarului nu este reglementată de regula experienței 0 și 0 Saectivizare , deoarece nu există prezentări.

11 referentul sau obiectul . Totuși, această re- și nO1 / re ∧ o ∧ az ∧ amintește de un posibil acord între destinatarul evaluării și obiect (e * exemplificativ) , acesta din urmă referindu-se la posibilitatea unui referent , nu mai puțin de cunoscut. Există / considerate „ tabele", dacă nu chiar ca un fenomen de „comunicabilitate" *(KUK* n 1 1Or o O legătură d <<c0 ;
prezentare validă ir° n mai jos, pusă pe seama regulii cognitive Pirase. Această comunicare-

capacitatea de a simți născută din f OrtY , • este necesară «ca să spunem așa ca«„ în care o efrpttn .„ „odo dell, facultate reflexivă chc n d »eie. (, tez , c *communi* e n< ì etlca *precum și* setul tr prtOri 11 ^*n*- în chestiuni practice din etică, dacă le comparăm cu ființele rațiunii cognitive. Și este un apel la uniunea „T" 6 cu «>mu- care are loc fără determinare, fără *Iată* -ne „ pnori e" subsumează o prezentare directă. Toate cele 6 concepturi etice sunt mediate de un concept de rațiune "PM C o comunitate", în timp ce comunitatea estetică a destinelor • T? d * hber ' tari *<. propoziția atât de frumoasă este o , s „ 2 a nel senttmeoto, „el la m „ ura in *priori.*

Dacă vrem acum să descriem acest *consens „poruncit"* , adică să-l luăm ca referință a unei propoziții cognitive, vom cădea imediat în antinomie, deoarece suntem forțați de regulile cunoașterii să-l formulăm într-un mod contrar statutului său. De fapt, în timp ce fiecare obiect prezentat unei propoziții cognitive în scopul validării ei trebuie prezentat printr-o schemă care îl face determinabil prin concept, comunitatea de destinatari și receptori cerută de sentimentul estetic nu este un obiect direct prezentabil. Această comunitate este „sentimentul sublim", în acest caz. Este totuși diferită în ceea ce privește statutul comunității, care nu este direct prezentabil, ca în cazul gustului. Dar, spre deosebire de aceasta, comunicabilitatea pe care o cere sentimentul sublim nu necesită o comunitate a sensibilității sau a imaginației, ci mai degrabă a rațiunii practice, a eticii. Este necesar apoi să informăm destinatarul că imensitatea grandorilor și a scopurilor naturii nu sunt nimic în comparație cu libertatea noastră morală; pe de altă parte, „Xprio pentru că a fi cultivat în sine o astfel de idee de a acționa ca sensibilitatea sublimului, oricât de estetic, etic ar fi, adică un indice al progresului umanității „spre mai bine".

solo» *l'oggetto di un'idea* che si segna- «solo» tramite il sentimento. Il caso del

Entuziasmul ca „¡mento del nostro tempo» si come «awe
«adv. ¿¿¡’estetica apparente “„ « 1. più
L ®l a jn propoziții Ornila del sublime piu estremo. Inè solo, come il
bazate pe g ~ „ arate gusto, un ¡versale senza concetto, ma
tica. Și este cea
mai

te«ctehe q
paratetica sublimului nu este - .
fapte, m mai întâi lu °g > un ivcr'" .
plăcerea fără interes al antifinalității și o plăcere a frumuseții implică, de asemenea, o finitudine a frumuseții, a cărei finitudine
neplăcere, în °PP 0S ^° n • plăcerea depinde de jocul liber al naturii este nesfârșită
și Kant depune eforturi mari
a facultăților între ele. soluția antino-
câmpul P»«“ ^ sublim că pentru ,1 frumos.
Estetica mea pare mai mult decât entuziasm,

Cu atât mai mult cu toate acestea „ ¿ la extremele sublimului. Kant recunoaște că dispoziția sufletului către sublim necesită în sufletul însuși o capacitate de a primi («»< imffliy/irto.l) Ideile» *(KUK,* p. 116), adică să fie sensibil la Idei, susceptibil la Idei. Mai departe adaugă că: «Judecata asupra sublimului naturii (mai mult decât cea asupra frumosului) necesită o anumită cultură, chiar dacă aceasta nu este produsă inițial de cultura însăși, nici nu este introdusă în societate printr-o simplă convenție , ci își are fundamentul în natura umană» *(ibid.,* p. 117). În acest paragraf, Kant nu adaugă nimic altceva pe această temă. Dar această aluzie la cultură este clarificată în paragraful criticii judecății teleologice care privește scopul ultim al naturii. Aici Kant respinge, ca în multe «Pamflete politice», teza conform căreia acest scop ar putea fi fericirea speciei umane și se demonstrează că nu poate fi cultura sa. «Producerea în esență7 neV ° P ac ^^ a propunerii de scopuri arbitrare în general *
este '• ™ p «)•
om cu al doilea Persecutat și urmat de natură în specie

---

* X"“',' dd,a — p-
' de fapt, o face vizibilă ființei sale supreme : fundul în care bărbații sunt mai sensibili la mine, este
acum. «„X" X'"° <l ' cel
8 „ Parafo cultura”.-

, |itate de la aceea, la f av o departe > împărțind prima în cultură materială și cultură formală . Dezvoltarea culturii formale necesită neutralizarea conflictelor dintre măsurile libere ale indivizilor, grație acelei « condiții puternice » * sub care numai natura își poate atinge scopul final ; constituirea relațiilor oamenilor între ei, P° într-un întreg se numește societate civilă *{bürgerliche Geselì- (KUK,* p. 309). În cazul în care oamenii depășesc nivelul providenței naturale, dezvoltarea culturii necesită aceeași neutralizare, maturizată la măsura Statelor grație unui «întreg cosmopolit (rifl *weltbürgerliches Ganzes)» (ibid.)* care ar fi o *federație* de State. Astfel, entuziasmul care se exprimă fizic pentru Revoluția Franceză, în primul rând pentru că este un sentiment extrem de sublim, în al doilea rând pentru că necesită deja o cultură formală a priceperii, în cele din urmă pentru că aceasta din urmă are ca orizont pacea civilă și poate chiar internațională - acest entuziasm, atunci „dă doar speranță pentru progresul spre mai bine, dar constituie deja în sine un astfel de progres în măsura în care poate fi realizat efectiv" *(Conflict,* p. 6) ...

Numai sintagma sublimului extrem, nu vreo sintagmă estetică, poate demonstra *(beugen) că* omenirea *tinde* constant spre mai bine. Frumusețea, de fapt, *nu este suficientă;* este simbolul binelui. Sublimul, un paradox sentimental care demonstrează că ceva „fără formă" este

ideea lui Heil despre experiență, constituie un <, Prezent „? 0 ") și e C ○™- n(ji al ideii de societate civilă (și poate cosmopolită) q prezentată , moralitatea, unde totuși nu este un semn în experiență. Din acest motiv, cauzalitatea libertate- Acest semn este doar un indicator în a p ra > dar capătă și valoarea de „dovadă"

Acest semn este necesar pentru a confirma progresul, întrucât a -l inventa , cu regele său că umanitatea a progresat deja, este semnul Pr0 ' (< mod de gândire» Revoluției. -abil în timp ce supra- S re la starea actuală, pe cât posibil

„ili »«no ben lungi dal regime repubblicano e gli Statl dalla confederazione

Questo segno può kantiano poiché non di una componente, nel pensiero

lume.

a fi clar distins în gândire este o lectură simplă, așa cum

■ . Chiar dacă facultatea de judecată aflată în acțiune în eseul critic despre *Conflict* nu aparține aceleiași familii de sintagme ale sentimentului popular care discerne „Revoluția Franceză” drept „Ideea de Libertate”, ea este totuși posibilă prin același progres în moralitate. Acest semn este indicativ doar dacă este evaluat conform regulii de prezentare a sintagmelor cunoașterii istorice, un simplu Begebenheit *printre* Gegebenheiten *,* adică un eveniment printre datele istorice susceptibile de intuiție. Dar în familia sintagmelor stranii de judecată, acest semn este o dovadă pentru sintagma kantiană care judecă că există progres, întrucât ea însăși este această sintagma (populară), cu siguranță nu „spusă”, ci - exprimată public ca un sentiment, în principiu, vizibil public și cu ocazia unui fapt „abstract”. „ *Există progres ”* al lui Kant reflectă „ *Există progres”* -ul popoarelor, implicit în mod necesar în entuziasmul lor.

Așa poate Kant să facă legătura cu o anumită solemnitate: «Acum cred, chiar fără a fi înzestrat cu spirit profetic, că pot prevedea *(vorhersagen)* pentru umanitate, pe baza elementelor și semnelor precursoare *(Vorzeichen)* ale epocii noastre, realizarea *(retchung)* acestui scop și odată cu el - un progres spre mai bine care nu va mai cunoaște un regres total». «De fapt, adaugă Kant - un astfel de fenomen în istorie și umanitate *n ○ n Sì ∧ men ∧ ca mai mult» (yergisst sich nicht mehr)* [1] Niciun politician (politicianul *politicii* , ca să spunem așa)

(pentru o furnică «moralistul politic») a reușit să exhumeze din cursul lucrurilor acea înclinație pentru ego i° a naturii umane, descoperită prin entuziasm. «Numai nrinrì ' & ca soeia.te în specia umană conform *fără* nicio legătură cu legea, ei ar putea să o promită *(verheis*- tèrminaf' P^ C1 ○ ri S uarda ¡1 tempo, doar într-un mod in- poralkà i?f C ○ me Una BeSebenhnt casual ”. Tentativa și fortuitul amintesc în mod necesar caracterul,

hotărât, nedeterminat (Revoluția și aspectul «passaggio» fra natu-
ajutorului acordat acesteia) și libertate su-
(tensiunea *absolutului* , ca un alt aspect al Be-
aceluiași sentiment) Universalul P 7 ° ra , e ,
J eIia *Propoziție: Există progres* de fiecare
dată? *Critic* sau Puh ? *Interesat*
„ un semn care acționează ca 'J * »» în grad „ poate spune când astfel de
non

loriche che formano serie offrono agli storici solo

- . I, mai

-i. Lo storico-politico si presenta all'asserzione solo dei casi, i quali operano non come esempio, e meteora come schemi, bensì quali ipotiposi complesse - iù sicure quanto più complesse (ciò che Adorno esigevi termine *Modelle).* L'entusiasmo popolare per la Ritunc francese offre un caso che convalida molto bene la storico-politica, dunque presenta una ipotiposi molto

- la semplice ragione che è esso stesso una ipotiposi molto improbabile (riconoscere cioè l'idea della rePubbh« in un dato empirico «informe»). Quanto alla filosofia de Za, che non troverebbe posto m un pensiero c. . un'illusione nata dall'apparenza che seg . esempi o degli schemi.

obiecte >'"asse tìo „ și secvențe." - PEsenteranno, Poir . Ma r
a datelor (în cel mai bun caz « f - ■ '
al semnelor. „ ... . . Osicamente; egoJari)
prin „•
nu este .
cu atât merge mai mult cu *L. voluzione sintagma* L_.
sigur pentru

: *"ì critic și că semnele
sunt ale

IV.

DOUĂ METODE ȘI O MODALITATE DE A TRANSPUNE ISTORIC-POLITICUL ÎN PROPOZIȚII

Pentru Kant, „a filosofa”, „a critica”, „a judeca” este *analog* cu „a politiza”. Politica se învață la fel ca filosofia sau este prudența pragmatică a „moralistului politic”, pentru care Ideile sunt mijloace, iar morala o tehnică. Pentru Kant, politicianul, idealul omului politic, este „politicianul moral” *(Pace,* p. 59), care trebuie să judece la fel ca „moralistul politic”, doar că acesta din urmă crede că posedă un criteriu valid pentru a judeca dacă este sintagma „potrivită” pentru caz; în general, acest criteriu este bunăstarea sau avantajul, indiferent dacă privește un individ, un popor sau un stat. „Politicianul moral”, pe de altă parte, nu are criterii; el este orientat doar de ideea Binelui suprem, care este libertatea ca principiu al legislației, și există distincții între „P” și „J” pentru o astfel de sintagmă prescriptivă, „qua te j a” . de voință politică, poate fi prezentată ca fiind compatibilă cu idealul unei Europe unite , neglijată

Prin intermediul expresiei „ca și cum ar fi o zi”, ar fi pragmatic , inducând avantajul direct că nu găsește un astfel de impediment tehnic . „Politicianul, filosoful, criticul, prins în războiul intereselor , *concluzionând* ASTFEL” ^în fața școlilor. ^*și Anunțuri ale P*

f' ¿1796), publicat la un an după *, un tratat de pace infios JM* Pacea perpetuă tinde să pună capăt oamenilor , venind și gândirea filosofică . lemic cu SchloS ^ r < /ate) m la ceea ce în primul prezentat ca *PJP* deci j sau o poveste analogică, țiune a primei o prezentare, cer- indirect

Există o condiție polemică a filosofiei, pre te , simbolică , cu tendința *(Hang)* de a raționa critică. Pentru Kant există o sintagmă filozofică Je iodic, adică să filosofeze, să *„diatribeze” și* există că un astfel de lucru pentru care *„se dispută”* și dă naștere la *„dispute* ” este grupat în școli pentru a „purta un război deschis”, se grupează împreună în cicluri ocuoice .

55 i • o „înclinație primitivă și un adevărat impuls, un *Drang,* astfel încât ne luptăm unii cu alții, *frază împotriva frază* (aș spune chiar, o împingere a frazelor însele pentru a concura). Această dispoziție beligerantă primește aceeași legitimare indirectă din „ca și cum”-ul unei naturi foarte înțelepte, cel pe care Kant îl propune pentru starea de război dintre națiuni: deși nici oamenii grupați în State, nici filosofii reuniți în Școli nu pot stabili liber pacea , ea rămâne totuși condiția dezvoltării rațiunii libere în toți. Lucrurile stau „ca și cum” natura i-ar forța pe toți „despotic” să se apropie unii de alții prin război și comerț, material într-un caz , intelectual în celălalt.

Prin „anunțarea” instituirii păcii filosofice, Kani nu intenționează să cufunde gândirea în „somnul morții”, ci se referă la instituirea tribunalului critic în fața căruia, așa cum citim la începutul celei de-a treia *Critici, școlile nu se mai prezintă înarmate din cap până în* picioare cu virtuțile lor sub numele de Școli, ci se oferă spre examinare ca reprezentanți AI ee ^ ltt j dar ∗ n ^ase la forma corespunzătoare m!do-ului lui g dÌ la PP aparținând > și conform relativului ™zf ne Z ema u ° ne \ Bătălia nu s -a terminat, republica va continua, deoarece PldeÌè^rT* este ÌnfmÌta & schimbat (cultivat^ 1' 1 ? flnit0 ' Dar domeniul era P-543) și este vorba doar de facultatea de drept și . a Sosirii (KRV ' judecata, nu mai este (singura) formă de spin-

natura , care își exercită puterea acolo. Și știm bine că această facultate judecă nu pe baza unui conținut specific , ci pe baza idealului filosofiei care legiferează rațiunea umană, adică sensibilă la scopurile esențiale ale rațiunii.

Rezultă, în primul rând, că toate scrierile lui Kant sunt ele însele texte politice în sensul „ politicii morale". Mai mult, întrucât nu pot oferi - prezentări directe pentru evaluarea propozițiilor lor ca fiind conforme cu ideea scopului rațiunii umane, ele trebuie să depindă de diferite familii de propoziții și, de asemenea, de dispozițiile acestor familii în genuri de discurs care sunt ele însele diferențiate. Aceste scrieri trebuie astfel să constituie un arhipelag de familii de propoziții și genuri de discurs analog cu cel care constituie câmpul istorico-politic; în special, filosoful trebuie să aibă „alegerea", ca să spunem așa, între mai multe moduri de a pune acest câmp în propoziții atunci când îl ia ca referent sau cel puțin temă semantică a propozițiilor sale filozofice. Întrucât „pasajele" menite să prezinte obiecte valide ca „realități" capabile să valideze propoziția filozofică asupra istorico-politicului sunt nedeterminate, trebuie să ne așteptăm ca „pasajele" împrumutate și aduse de Kant să fie de mai multe feluri. Trebuie, așadar, să găsim o multiplicitate de genuri în textele lui Kant despre istorico-politic, strâns legate de natura determinat indeterminată a jocului facultății de judecată în căutarea firelor sale călăuzitoare sau a semnelor sale gyQ. Fragmentarea textelor lui Kant este probabil proporțională cu această nevoie de multiplicitate. Este, de asemenea, punctul de plecare de la care se pune problema stilului *gândirii* kantiene. Urmează să prezint trei dintre ele.

În *Ideea* din 1784, titlul: *Idee pentru o istorie universală din punctul de vedere cosmopolit,* adică al cetățeniei mondiale, pare să indice clar natura propoziției kantiene, prin apartenența sa la familia de de și ee și prin limitarea pretenției sale la validitate, care nu poate fi altceva decât cea tipică argumentativelor, așa cum este exprimată în Dialectica primei *Critici:* un concept în

USO semp∗1C∧ conoscitivo, sebbln^ Uno "suo USO alla regola dell'argomentazione c? > a Si tratta allora di concatenare le fras> d stellette s '°' *d* la regola del ragionamento. Una frase e m tale faj ' Xdicata fissa (un predicato correttamente attribuito a? soggetto proposizionale) sotto la sola condizione che essa , conclusa con la mediazione di un universale; è suffIcient' che il caso (Caio) rientri nella condizione (uomo) perché giudichi legittimamente che Caio è mortale *(KRV.* P. JQ. si

Este vorba, de asemenea, de o chestiune de raționament menit să infirme teza adversă .

pertinentă în textul din 1784, deoarece tratează o *allgemeine Geschichte,* totalitatea seriilor istorice umane și o perspectivă *(Absicht)* asupra acesteia, care o presupune ca o lume, *vueltbürgerliche* . Cosmopolitul este o parte excepțional de importantă, să nu uităm , a cosmologicului. Nu ar trebui să ne surprindă, așadar, dacă textul Zdra procedează prin *Sàtze,* prin propoziții cu valoare logică, prin propoziții, care sunt legate prin operatori logici cu scopul de a respinge antiteza sumbrității cosmice, a *Nevoinței.* Nu este surprinzător că, la sfârșitul operei, Kant pare să se îndoiască de amploarea argumentului său: „Este cu siguranță un calcul straniu și aparent absurd *(ungereimì)* să vrei să scrii *(abjasserì)* o *istorie* conform unei idei despre cum ar trebui să fie cursul lumii umane dacă s-ar conforma *(angeresserì)* anumitor scopuri raționale" *(Idea,* p. 136). Dar nu ar trebui să ne mirăm dacă se mulțumește să-i acorde o validitate care nu va părea mai puțin valoroasă unui cititor victimă a iluziei politice: „atunci și această idee ar putea fi utilă *(wohl brauchbar)" (ibid.* , p. 137).

Întrucât textul susține public că ideea unei rațiuni universale nu poate fi declarată adevărată sau falsă, ci fie utilă, fie inutilă, ea trebuie examinată în termenii tezei „ Antinomia rațiunii pure" (unde teza și teza sunt judecate pe baza interesului rațiunii).

invocat în acest caz ca criteriu de validitate. T ae

Interesul se multiplică în trei aspecte: practic, speculativ și popular *(KRV,* p. 384 și următoarele), corespunzătoare respectiv - domeniului eticii, câmpului teoretic (dialectic) și câmpului politic. Dacă urmărim concluziile lui Kant din prima *Critică,* vom argumenta că teza scopului cosmopolitic al istoriei universale prezintă atât interes practic, cât și popular. Cât despre interesul speculativ, prin care antitezei empirice i se acordă, în prima *Critică,* un avantaj considerabil față de adversarul său dogmatic (cu condiția ca empirismul însuși să nu cadă în dogmatism), pare cert că *Ideea unei Istorii Universale* beneficiază în egală măsură, întrucât afirmă clar, așa cum ar face empirismul, că cu „Ideile noastre transcendentale se știe doar că *nu se știe nimic" (Idee,* p. 387) și că sintagma dialectică nu trebuie confundată cu una științifică. Prin urmare, este potrivită pentru trezirea spiritului și menținerea lui treaz , în consecință este „plină de folos", de fapt.

Evaluarea utilității propoziției-idee pune în lumină una dintre instanțele acelei propoziții: destinatarul său. O posibilă utilitate presupune un utilizator, care este tocmai destinatarul său. Cine este, așadar, cel căruia îi sunt destinate propozițiile dialectice schimbate în timpul bătăliei politico-filosofice? *Răspunsul la întrebarea: Ce este Iluminismul ? [Aufklärung]* circumscrie câmpul propozițiilor criticului politic și, prin urmare, efectul lor presupus asupra destinatarului. Acest *Răspuns* nu este pur și simplu un text argumentat conform ideii, ci, ca în cazul *Bunei Vestiri &AY,* stabilește și regulile conflictului de Idei în câmpul istorico-politic. Prin urmare, are valoarea unei reglementări procedurale, în special în ceea ce privește ceea ce îl privește pe destinatarul (cititorul) „Pamfletelor istorico-politice". Întrucât propozițiile care se referă la acest câmp sunt, în posibila lor utilizare, propoziții ale aceluiași câmp, adică sunt ele însele evenimente ale gândirii istorico-politice, problema nu este atât de a ști ce reguli guvernează formarea și legitimarea lor, cât dacă apariția lor în acest câmp trebuie, la rândul ei, supusă unor reguli procedurale. *Trebuie* să desemneze, ca aproape întotdeauna la Kant,

• tn a unei limite, m în acest caz apariția , găsind stația sintagma polisco m° r n a ^ opubblico &ent *i ich) și unul*

Putem distinge poziții*le* contrastante în , Federico: «««« "¿ formulă poți *dori; dar ascultă».* «Ascultă»;, cât de mult și pe rațiune . Destinatarul prescripțiilor legii este o „parte a mașinii sociale", membrul este un „mecanism". Utilizarea rațiunii trebuie să se limiteze la luarea în considerare a intereselor Gemeinwesens , ale ¯ ¡C — *W« "- "■ 149) - N """* »

„În ordinea oficială, pe baza unei impuneri obligatorii ZZZ, cineva este preot, pe baza simbolului Bisericii pe care o slujește. Altfel, *Gemeinwesen-ul,* armata, Trezoreria, Biserica ar risca cel mai grav: dizolvarea. Nu există nicio lege care să acorde cuiva autoritatea de a dizolva mașina guvernamentală socială așa cum există, iar noi am înțeles anterior motivul pentru aceasta."

Pe de altă parte, considerat *ca un* om educat , fiecare are „cu siguranță" dreptul și chiar datoria de a discuta propriile argumente pe tema instituțiilor și de a „raționa" *(freilich räsonnieren) (ibid.* , p. 148) conform propriului intelect sau rațiune, ca „liber-cugetător". Ceea ce este în joc nu este atunci direct, prin prezentare intuitivă în fenomen, interesul persistenței ființei comune, ci *Iluminismul.* adică dezvoltarea capacității de a explora Ideile și de a le oferi o prezentare (care va fi o prezentare „ca și cum") și chiar mai mult. Dezvoltarea acestei capacități pentru Idei, numită în *Critica judecății* susceptibilitate sau sensibilitate la Idei, nu este altceva decât cultură și se configurează ca un „drept sacru al umanității" (ibid., p. 146). Nimeni nu are autoritatea de a o încălca, adică de a împiedica publicarea liberă a propozițiilor de idei: acest lucru este, scrie Kant, „absolut interzis *" (ibid ., p.*

Aici Kant folosește cel mai puternic „ca și cum" al filosofiei sale despre autoritate. „Piatra de încercare *(der Probierstein,* adică modurile de prezentare adecvate acestor argumente) a acestei

care se poate impune unui popor ca lege constă în întrebarea dacă un popor și-ar putea impune o astfel de lege» (¿W p. 145)^1 Gândirea critică împrumută «pasajul» din «când s-a realizat o republică» și consideră «contradictoriu» (termen formal decisiv în cazul formării adecvate a argumentelor dialectice) faptul că un popor ca grup de ființe raționale se opune dezvoltării Ideilor rațiunii *(ibid.)*.

Această judecată este suficientă pentru a determina destinatarul propozițiilor dialectice în care Ideile sunt, pe cât posibil, dezvoltate . Kant scrie o „lume a cititorilor" *(ibid., p* . 143). Dacă discuția este publică, ea trebuie publicată pentru a fi citită. Scrierea aici ne permite să disociem o lume a cititorilor care, ca atare, este obiectul Ideii mulțimii ființelor raționale și o „ființă comună " care, deși nu este, strict vorbind, un dat intuitiv, deși necesită ideea unui scop organic pentru a fi gândită, totuși nu omite să ofere o anumită cantitate de fenomene subsumabile categoriei științifice sau teleologice a acțiunii reciproce. Ființa comună este, în cel mai bun caz, obiectul corespunzător unui scop material obiectiv, în timp ce lumea cititorilor se referă la ideea scopului etic formal al republicii libere. Unificarea acestor obiecte nu este determinată de o prezentare directă, ci este, la rândul ei, obiectul unei Idei, cea a dezvoltării capacităților omului în scopul naturii ca scop ultim. Mișcarea popoarelor către constituția republicană este o indicație a acestui fapt, dar această indicație nu este un fenomen, ci o prezentare indirectă a validității sentinței teleologice supreme, iar în câmpul deschis de

această propoziție.

expresia *Gemeinwesens* Nu există așa ceva ca o zicală și de aceea omul educat, filosoful, liber-cugetătorul, chiar dacă este un „comentator și crainic natural al drepturilor naturale ale poporului", nu se adresează direct poporului *„vertraulich,* în toată încrederea" *(Conflict,* p. 175). Să fim clari, acelor oameni care cu siguranță nu sunt *Leserwelt* po-

tehnic în domeniul deschis de sintagma etno-politică, ci o mimă la care se referă sintagma sociologie sau ?a nidsticV. Totuși, filosoful trebuie *să fie* capabil să-și publice propria tentație de idei, astfel încât oamenii fenomenali , mai degrabă *decât* cel noumenal, să devină astfel. În acest fel, filosoful se conformează idealului său de gânditor al lumii, prin urmare , scopurilor supreme ale rațiunii umane: cititorul său, ca lume, nu este încă acolo, dar nu încetează să fie pe cale să ajungă mai devreme sau mai târziu, de fiecare dată când este publicat un nou argument *(Răspuns,* p. 146).

Cu siguranță nu sper cu această ocazie să întocmesc o listă completă a diferitelor familii de propoziții și genuri de discurs din care derivă diversele scrieri istorico-politice ale lui Kant . Aș dori însă să revin la o frază citată la sfârșitul eseului din 1784, ca o obiecție la valoarea acelei scrieri. Aceasta pare să nu aibă nici cap, nici coadă și reconstruiește istoria ca și cum criteriul său de măsurare ar fi dat de anumite scopuri raționale. „Se pare", scrie Kant, „că cu un astfel de scop nu se poate scrie decât un *roman" (Idee,* p. 136). Această ipoteză, că în cele din urmă întreaga *Idee nu este* poate nimic mai mult decât un roman, nu este infirmată, iar Kant se bazează pe acest argument : în orice caz, este util. Putem atunci să ne gândim că, printre toate propozițiile din diferite familii care trebuie să țină cont de arhipelagul istorico -politic, celei literare, poetice în sens aristotelic , celei aparținând genului romanesc (care nu este aristotelic) i se acordă un loc legitim în genul său de către judecătorul critic? În observațiile Ideii tocmai menționate, această conjectură pare a fi abandonată .

dar problema este mai complexă decât pare.

În primul rând, care ar fi locul propoziției romane în cadrul familiilor de propoziții ? În subdiviziunea artelor frumoase *(KUK,* p. 180 și următoarele), Kant se bazează pe legătura sen- .. °PP oslzl ° dintre poet și orator; în timp ce primul promite să pună în practică inter- l- ... comunicarea prin retorică *(KUK,* pp. 181-182)-

Nu se spune nimic despre roman, citat doar în „Observații generale asupra prezentării judecăților estetice reflexive” *(ibid.,* p. 119 și următoarele), referitor la „valoroasele” *Affekte* care aparțin estetic sublimului. Emoțiile tandre care, prin extindere, devin *Affekte* nu produc niciodată altceva decât *zaharină (sensibilitate) din partea celor curajoși.* Acest lucru, scrie Kant, este incompatibil cu ceea ce privește frumusețea și nici „oricât de mult ar da un salt imaginației , nu poate în niciun fel să pretindă onoarea unei expoziții sublime , *decât dacă* lasă în urmă o dispoziție care, chiar și indirect, influențează conștiința propriilor puteri și fermitatea cuiva pentru ceea ce include o pură intenție intelectuală (suprasensibilul)” *(ibid.* , p. 127). Ce se poate găsi în aceste opere „zaharine”? Nimic altceva, răspunde Kant, decât „acele romane, acele drame lacrimogene, acele precepte morale insipide, care se joacă cu ceea ce se numesc (în mod greșit) sentimente nobile, dar care în realitate înmoaie inima, o fac insensibilă la legea severă a datoriei, incapabilă de orice stimă pentru demnitatea umană în persoana noastră, pentru drepturile oamenilor (care sunt cu totul diferite de fericirea lor) și, în general, incapabilă de orice principiu ferm ” *(ibid.*). Romanul este condamnat pentru că nu cultivă voința arătând magnitudinea obstacolelor pe care natura, aproape ascultând de un plan, le opune realizării scopurilor noastre empirice pentru a ne îndruma mai bine către scopul nostru etic. Destinatarul unui astfel de roman, chiar dacă ar fi istoric, nu este luminat de ceea ce citește și nici nu percepe ceea ce este semnul prezenței ideii de rațiune incomensurabilă cu orice prezentare, și anume sublimul, adică entuziasmul.

În Dialectica primei *critici (KR V,* p. 452 și urm.), referitor la noțiunea de ideal, găsim o condamnare a romanului care o clarifică pe cea pe care tocmai am citit-o. Idealul este ceea ce, sub forma unui individ prototipic, ne permite să ducem la o concluzie determinarea copiei unei Idei. „Virtutea și odată cu ea înțelepciunea umană, în toată puritatea lor , sunt idei. În înțeleptul (stoic) este un ideal” *(ibid.,* pp. 452-453). Aceasta este o prezentare a obiectului

secta ideii? Cu siguranță, nu este „o himeră", ci aparține familiei exemplelor, întrucât nu există exemple pentru Idei. Kant adaugă apoi: „Dar a vrea să realizezi (*realiseren)* idealul într-un exemplu, adică în fenomen, cum ar fi, de exemplu, eseul dintr-un roman, este impracticabil și, în plus, are în sine ceva absurd (*Widersmnisches,* nonsens) și needificant *(wenig Erbauliches')* prin faptul că limitările naturale , care deviază continuu de la perfecțiunea ideii, fac imposibilă orice iluzie într-o astfel de încercare și, prin urmare, chiar bănuiesc binele care se află în ideal, similar unei simple ficțiuni *(eine blesse Erdichtung)" (ibid.,* p. 453).

O dublă critică: încercarea de a ficționaliza idealul este absurdă deoarece oferă un exemplu în fenomenul a ceea ce nu poate fi „realizat" în sens strict; un astfel de efort nu poate îndeplini scopul edificării, deoarece ar îndepărta binele din statutul său de obiect al ideii pentru a-l transforma într-un obiect al ficțiunii. Dacă *ideea* din 1784 ar fi un roman, s-ar încadra în trei acuzații: sentimentalitate, incoerență, demoralizare . Sintagma romanescă a istoricului-politician pare exclusă din arhipelag: „trecerea" dintre ideile în joc și

Prezentările oferite de acesta sunt considerate nelegitime de către critici și, în același timp, periculoase prin efectele lor asupra receptorului. Cu toate acestea, ar putea exista posibilitatea ca avocatul romanului să facă apel . Termenul „ *idee" din titlul articolului din 1784* a fost interpretat ca însemnând ideea rațiunii ; oare se intenționa acest lucru să excludă posibilitatea ca aceasta să fie o idee a imaginației?

Aceste două s-ar opune una celeilalte, așa cum extinderea reprezentării fără posibilitatea unui concept se opune extinderii conceptului fără posibilitatea reprezentării intuitive *(KUK,* p. 205). Ideile imaginației sunt: „acele reprezentări ale imaginației care dau prilej la multă gândire, fără ca, totuși, vreun gând *sau concept* să le poată fi adecvat și, în consecință, niciun limbaj să nu le poată exprima perfect și să le facă inteligibile " *(ibid.,* p. 173). Ideea rațiunii este „indimostraie" în sensul în care *a demonstra (a demonstra, a exhibere)* înseamnă

„a prezenta simultan conceptul în intuiție". Ideea imaginației este în sine „inexpozitorie" în sensul în care *a exponi* înseamnă „a reduce o reprezentare a imaginației la conceptele sale" *(ibid.*, p. 206). O dublă treaptă impracticabilă pentru facultatea „tranzițiilor", *sau* cel puțin așa pare. Dar știm că există, dacă nu „demonstrații" propriu-zise, pentru Ideile rațiunii , cel puțin reprezentări indirecte ale „obiectelor ca și cum" de diferite feluri. Este oare posibil să găsim *tranziții similare* în direcția opusă atunci când vine vorba *de* a pune în propoziții conceptuale un *surplus* de intuiții, date de imaginație?

Ideea estetică privește *geniul,* care la rândul său este „ facultatea *ideilor estetice" (ibid.,* p. 207). Imaginația, în funcționarea sa ingenioasă, „pe lângă faptul că este în acord cu conceptul, furnizează spontan intelectului un material bogat și nedefinit, pe care acesta nu îl conținea în concept, dar pe care îl folosește, nu obiectiv, în vederea cunoașterii, ci subiectiv pentru a anima facultățile cognitive și, prin urmare, indirect și în beneficiul cunoașterii" *(KUK,* p. 177). Și, de fapt, la geniu, la acest „talent al naturii" *(ibid.)* se referă Kant la începutul *Ideii* din 1784, pentru a scrie istoria umanității: „Vrem să vedem dacă putem găsi un *fir călăuzitor* pentru această istorie și apoi vrem să lăsăm în seama naturii să dea naștere *(hervorbringen)* omului capabil să o evalueze conform acestui principiu călăuzitor. Astfel, natura a produs un *Kepler,* care a supus în mod neașteptat cursul excentric al planetelor unor legi specifice, și un *Newton,* care a explicat aceste legi printr-o cauză naturală, universală" { *Idee ,* pp. 124-125). Kepler și Newton nu pot fi considerați genii conform definiției celei de-a treia *Critici* («este un talent pentru artă, nu pentru știință», *KUK,* p. 177), dar dacă ideea de istorie universală este o Idee a imaginației, Kepler sau Newton care vor da naștere romantismului acestei istorii conform acestei Idei, vor fi în mod necesar genii. Nu vor «demasca»

o vor face fără a o raporta la un concept, o astfel de Idee, dar mo^ ia și elaborată de imaginație

I date pentru ^ n,t ' a n0 o frază romanească un subiect fără regulă, grijă, deoarece intelectul rezultă atât de bogat încât, de exemplu, și cred că o asemenea abundență, încărcare și niciun respect

Xo°ne C a fost numit „nimicul" dezordinii istorice, o prezentare pur și simplu negativă, presupune, în perspectiva examinată a ideii imaginației propoziției artistice, supraabundența și excesul a ceea ce nu încetează niciodată să se prezinte fără a se putea expune în propoziția cognitivă. Geniului , ca dar al naturii, îi este încredințată sarcina de a indica (în zadar) „trecerea" de la prezentarea artistică la propoziția cognitivă, dar tocmai naturii trebuie să-i lăsăm grija de a indica acest pas. Se poate spera, în mod rezonabil, că natura va realiza această „trecere", conform ideii unei naturi despre care ar fi prea dureros să ne gândim că, odată ce materialul istoric a fost înzestrat cu date atât de prețioase, nu oferă în același timp posibilitatea de a pune în propoziții mijloacele de „demonstrare" a unor astfel de date.

II Geniul este numele unui „pasaj" și nu unul dintre cele mai ușoare, deoarece este interzis, care ar trebui să conducă de la familia - nenumăratelor sintagme ale experienței umane la unificarea lor sub un concept rațional, adică la propoziția dialectică. Este un pasaj analog celui descris în legătură cu entuziasmul, unde, odată cu sentimentul, este semnalat sensul transcendent, ideal al unui dat abstract, prin faptul că este lipsit de sens . Dar odată cu geniul, datul a devenit prea concret și ideea trebuie produsă în măsura în care este aceea...

și va constitui semnalul. În entuziasm, oamenii sunt destinatarii unei idei pe care o expun cu ocazia unui cvadri- tronnn men ? r ? ne l ^ en ^o sunt destinatarii unei idei foarte critice este POI1 'TJ 6 S0 ^o ca un cvasi-concept. Pentru judecata liberă nens O egalitate „ în limitele posibilului, în care ceea ce face"

9 materiale din experiența umană și

produce cu geniu „pasajul" nesusceptibil de „re" trecut, ceea ce l-ar unifica în vederea unei idei T „„„Aud, în limitele indicate, propoziția romanescă nm V", aceasta este o modalitate legitimă - întrucât nu 17 (Kt/K, p. 179) - a pune povestea în propoziții. Aceasta ar părea a fi lumina potrivită pentru a înțelege cel puțin „maniera" bizară în care un text publicat în 1786 în *BerUntsche Monatschrift* de către tb t0 10 *Mutmasslieher Anfang der Menschengeschichte,* sau *Conjecturi asupra originii istoriei, este serios.* Introducerea este complet explicită - deși cineva este liber să introducă conjecturi în procesul unei povestiri pentru a umple golurile din informațiile disponibile , Kant scrie: „A vrea să faci o poveste întreagă *bazată* pe conjecturi este ca și cum ai trasa (ai face o schiță, *Entwurf)* intriga unui roman" *(Conjecturi,* p. 195). Și preluând o expresie din prima *Critică,* Kant adaugă : „Nu ar mai fi o *poveste conjecturală* , ci un simplu joc al imaginației (al unei ficțiuni, *einer blosser Erdichtung)" {ibid.).* Cu toate acestea, această schiță pentru un roman este permisă, declară judecătorul critic, în cazul începuturilor istoriei, al originii sale, chiar dacă doar natura este în joc, și nu libertatea. De fapt, propoziția care relatează aceste începuturi, referindu-se doar la date presupus naturale (ale naturii omului), nu este o pură digresiune. Se bazează pe o „experiență ca și cum" în sensul că presupune că natura nu a fost atât de diferită, nici în bine, nici în rău, de ceea ce este astăzi în experiența noastră prezentabilă prin intuiții. Această presupoziție care ipotezează permanența experienței naturale este legitimă și în ceea ce privește intelectul, în sensul că, scrie din nou Kant, este „conform analogiei naturii" *{ibid.* (Presupun cu rezervă că avem de-a face aici cu prima Analogie a experienței, principiul permanenței substanței, extins la aa naturii.) La originea seriei de fenomene care constituie istoria umanității, lucrurile erau ca în secvențele acestei serii despre care avem intuiții .

În ciuda acestei susțineri a rațiunii teoretice

• la propoziția conjecturală, asta nu e tot

- ■ JT să îl confundă pe acesta din urmă cu cel cognitiv.

prin intermediul autorizației către AQ trebuie să necesite o aprobare ușoară
struguri: «Pe de altă parte , conjecturile sunt departe de a fi pro-

(Beistimmung) trebuie să se prezinte ca un exercițiu
mate ca cer e, mișcare , *Bewegung) și a* raționamentului «xssx >* „ vìbot ' *
ne, utue p al textului conjectural și supus
(f < 'aÌÌa“rezoluție a ideii imaginației, dar intelectul sau „rațiunea” îi adaugă reglarea cognitivă a analogiei naturii, în cele din urmă miza pentru cel destinat™ nu este de a-i oferi cunoaștere sau chiar un argument al ideii, ci o stare de spirit mai bună.)

Acest ultim aspect este subliniat în mod clar de destinatarul principal al textului , autorul său. „În timp ce declar că pornesc într-o călătorie de plăcere *(Lustreise),* cer favoarea de a-mi permite să folosesc Sfânta Scriptură ca document și să-mi imaginez că drumul pe care îl parcurg pe aripile fanteziei, dar fără a abandona firul călăuzitor al rațiunii și experienței, corespunde exact drumului *(Lime)* trasat istoric de Biblie” *(ibid.,* p. 196).

Destinatarul astfel solicitat nu este tovarășul Leserweltului , o rațiune liberă gata să se lege pentru respingere pe baza unui argument speculativ. În schimb, i se cere să se refere mai întâi la textul biblic al *Genezei* și să-l considere drept simbol cartografic pentru a trasa istoria romanului 1 UH. De asemenea, i se cere, în calitate de receptor , să accepte analogia naturii cu aceasta .

Care co f 1S1 în cele din urmă să aibă nevoie de confort, observație cu° • aHt Specifica Acest aspect în «Os- nizio cu un c U . S1Va> ' din *Conjecturi* unde exprimă la 'i- o durere *(einoJ* S ○ enn ∗ ta: «Omul care gândește îndură o suferință) pe care perversiunea muritoare lipsită de griji o CUNOSC și care poate degenera în nemulțumire a p G A ∧ *l* ∧ *enL* *'erderbrus)'.* o face °previziune care guvernează în general

cursul lumii» *{Conjecturi,* p. 208) Abba

El a identificat perversiunea care amenință lumea politico - politică deja identificată : pierderea speranței în finalitatea naturii , acuzând o persoană că este cauza suferinței umane . Împotriva faptelor rele ale operei este ca „ prezentarea istoriei sale" să fie o sursă de educație și perfecționare pentru om. Nu natura este cauza suferinței, ci, după cum vom vedea, libertatea pe care natura i-a dat-o omului.

Această propoziție conjecturală oferă astfel un dispozitiv complex, în care „pasajele" se multiplică. Mai întâi, folosește un text biblic drept ghid cartografic, apoi narațiunea fictivă, etapă cu etapă, își evaluează diegeza pe acea hartă, asigurându-se că respectă indicațiile. Textul sacru este considerat, în domeniul propozițiilor receptate despre credință (adică în care instanța determinabilă este cea a destinatarului, cititorul Bibliei), ca un *analog* al textului fictiv în domeniul propozițiilor imaginative, care sunt „inventate " (în care instanța este cea a destinatarului, scriitorul care conjecturează). Mai mult, textul sacru nu este la rândul său firul călăuzitor, un alt semn al unui „pasaj". Acest fir este furnizat de rațiune, așa cum ar trebui să fie, și este simbolul (luat în experiența labirintului) al unei idei a scopului urmat de natură prin labirintul istoriei umane, chiar și la începuturile sale. În al treilea rând, acest fir, a cărui funcție este tocmai transversală, rămâne cusut experienței pentru că este întins între ea și ideea unui scop. Această legătură este asigurată de o judecată, cea a analogiei: așa cum a fost natura umană la început, așa rămâne și astăzi; sau invers. În mine, ea aparține romanului: este o cale a imaginației care reunește fără concept excelența materială și experiența naturală a omului istoric, oferită corporal de povestea *Genezei* și ipotezată analogic.

natural ... i- eterogen în

Rezultatul acestui destinatar, un efect de un anumit fel, *conjectura,* trebuie să aibă

f. etic corespunzător; a atins pământul
d, confort, PF pervers/ depresiv. Toate | și
a s . u ? ° Și-ar putea da relatarea. Scena biblică este acolo o ta V '„posibilă” intelectului care recunoaște în ea secvențe „regulate” de acte sau afecțiuni care constituie esența cunoașterii antropologice. Imaginația , pe de altă parte, aparține acestui domeniu, în deplină libertate și inventează materiale noi , neașteptate pentru intelect, pe care le găsește în Biblie. Efectul final este plăcerea dată de jocul liber al imaginației într-un acord nereglementat (sau cel puțin nu complet reglementat) cu facultatea cunoașterii conceptuale , prin urmare o plăcere a frumosului. În cele din urmă, rațiunea dă ordine tuturor materialelor, celor care fac obiectul prezentării intuitive pentru intelect și celor căutate de imaginație în legendele sacre, conform ideii unui scop urmărit de natură în om; expulzați din Paradis, condamnați la suferință , oamenii sunt condamnați, în același timp, la libertate. Aceasta este expresia rațiunii. Suferința este prezentată ca o condiție impusă de Providență pentru ca specia să poată progresa spre mai bine. Confortul vine din aceste „pasaje” împletite: legenda biblică este inteligibilă, tulburarea la care se referă sintagma istorică poate fi imaginată unificat.

În principiu, această unitate poate fi argumentată ca o cauzalitate inteligentă a naturii.

Cine poate fi convins de o astfel de mașinațiune de propoziții? Dar miza Conjecturilor *nu* este de a convinge cititorul , ci mai degrabă de a trece cu vederea durerea fundamentală a gândirii despre istorie și de a înzestra *Gemùt-ul* cu o emoție curajoasă , singura pasiune morală, dacă se poate spune așa . Aceasta este în sine o trecere din domeniul patologic, care cade în întregime sub imperiul propozițiilor cognitive, în care ii este un referent , la cel al eticii, determinată doar de as și prescriptiv , în care omul este destinatarul unui inane pentru narator . * C ^ ext ^ Această pasiune morală aparține „ plămânului moral ” și vM.

nici nu este „Inanzo ” și cu siguranță există în *Conjecturi,* deși se pot reduce doar la asta, totuși nu

sunt vinovați de sentimente siropoase. Este „dulce” ■ ?
al *Conflictului cu Facultatea de Drept* fr >r ,' r ; VC SCRIS ^ în text acestea sunt „vise dulci” care pot fi „ Ut o P ' e ' ca și pe care chiar și șeful statului, dar el? Carnare ca o astfel de minte se străduiește să le realizeze. Dar fr ra trebuie acolo unde este erodată - *nu* este deloc utopic : efectul său nu provoacă spectacolul istoriei *prin* înlocuirea durerii inerente visului ; trebuie *în* schimb să doteze cititorul cu ...,' 3 Să ne amintim că fiecare afecțiune a penisului, „ curajoasă - care trezește conștientizarea punctelor noastre forte (cf. Va o roso „ că o rezistența *(suflete extenuante)* este *«estetic sublimă,* *rezistentă* »
Sublimul este *analogia* în propoziția estetică a celei a lui Benedetti din propoziția etică, deci afecțiunea valoroasă este o *analogie* în X z a pasiunii datoriei (care este doar una), prin legea morală, sentimentul datoriei, respectul. Dar respectul în ochii judecătorului critic este, în principiu, pur, în timp ce afecțiunea valoroasă trebuie neapărat să fie mixtă, condamnabilă dacă este legată de propoziția etică, pentru că este patologică, dar legitimă conform regulilor propoziției istorico-politice.

Conjecturile oferă un exemplu (textul ne este dat intuitiv) de judecată, deoarece constau doar din *pasaje* intra-facultative. Fiecare dintre acestea primește un nume simbolic : hartă, fir călăuzitor, *Bewegung, Lustreise.* Navighezi prin arhipelag de la o insulă la alta, pe marea suprasensibilului . Ești scăldat în istorico-politic fără a-l înțelege vreodată ca pe un obiect, curgând doar printre semne. Circumnavigarea pasajelor este legitimă, critic vorbind, cu singura condiție ca fiecare dintre aceste semne să fie luat ca atare în funcție de eterogenitățile pe care le conectează sau cel puțin să le conjectureze.

Destinatarul pamfletului lui Kant este proiectat în mijlocul politicii, în sensul de „politică morală”, întrucât textul este plasat sub considerația eminentă a interesului practic și popular al rațiunii, mai degrabă decât a naturii sale speculative . Destinatarul care îl stabilește nu *este* cel care propune studiul subiectului, ci un *om educat* , gata să argumenteze pe marginea acestuia.

scopul istoriei dintr-un punct de vedere speculativ. SU ^Unde ar trebui să i se redea unui astfel de om puterea de a lupta pentru că gândește și pentru că în gândirea istoriei „Există dezgust pentru istorie și abandonarea gândirii . Este necesar să-l îndepărtăm de fascinația perversă a indiferentismului lui «totul este egal» și, de asemenea, de melancolia lui «nu valorăm nimic». Este necesar să i se redea starea de spirit sublimă de care judecătorul critic consideră că nu numai că este capabil , dar trebuie să o și cultive , dacă este adevărat că depinde de oameni, numai de ei, să realizeze libertatea odată ce natura a pus sămânța și condițiile dezvoltării. De fapt, dacă natura ar realiza libertatea în locul omului, aceasta ar fi condiționată, ceea ce este contradictoriu. În *Conjecturi* este vorba de a-i reda destinatarului capacitatea de «pasaje», chiar dacă ar fi pe calea estetică, mai degrabă decât pe calea logică, adică capacitatea de a judeca care este la lucru în sentimentul sublim, la fel ca popoarele care au fost spectatori ai Revoluției Franceze . În 1786, Frederic a murit; a fost atunci necesar ca puterea de a judeca cu dreptate, fără criterii, să se răspândească - printre oameni. să reziste revenirii reacției care a jonglat textul sacru drept propriul său cod. Acesta este

a spus despre doliu Éavofovok SUCDWI CR „' C o PRONUNȚA O frază istorico-politică T f S o Uevata din roman favoarea este că va fi un romÌn,/^ 0 "? 210116 ulthna acestui lucru în sensul critic al culturii. 1 . < ? ultu r a ' Un *Bildun* *Z* *sroman* ' timpul eroului său și al cititorului său & V o o ntă) că la con '

Ce ESTE ÎNTR-UN SENTIMENT SPRIGIONA DEL NOSTRO TEMPO

Trei cuvinte, ca să fiu scurt.

Primul. Politicul kantian mi se pare adecvat la ceea ce putem înțelege astăzi, într-un mod grăbit, prin politic. Experiența politică a epocii noastre, în această privință complet diferită de cea cunoscută de Kant, se dezvoltă, în principiu, într-o formă democratică, care este o *forma imperii, die Form der Beherrschung,* modul în care se exercită dominația *(Pace, p. 294). Pentru Kant, acest mod variază „după diferența dintre persoanele care dețin puterea suverană" (ibid.). În ceea ce privește forma în care poporul este guvernat de suveran (Oberhaupi), Regierungsart* sau *forma* regiminis *,* nedependentă - imediat *de* forma dominației *,* Kant distinge doar două, *republicana* și *despotica,* în funcție de faptul dacă principiul statal este separarea puterii executive (*Regierung)* de puterea legislativă sau nu. Cu cât această separare este mai puternică, cu atât există mai mult riscul să existe confuzie între executiv și sensibil. amenințarea despotismului este departe, c e ° p bbb _ af.™ p. 295). Ci..

p „«i

cu cât păstrează mai separate operațiunile odată ce judecătorul are sarcina principală aici de a P

• • K.nt numește reprezentativ *(repräsentativ)* o distincție, M astfel încât Ia cu fuslon e (forma fără formă aranjament principiul> imposibil. J al lra V Ue de la unul la altul este nevătămat, face ca democrația să fie un caz de iluzie politică, deoarece conține, pe cât posibil, capacitatea de a legifera și de a executa. Este contradictoriu faptul că suveranul,

Xcutorul Nu depind de aceeași familie de Cifruri - primul este un ideal al rațiunii politice practice, al doilea este referentul capabil să prezinte o propoziție cognitivă (de sociologie politică) care definește dominația unui stăpân și spune despre el, prezentându-l ca obiectul capabil să valideze propoziția: *Și acesta este cazul aici.* Pe baza acestei distribuții, Kant concluzionează, sau cel puțin judecă, că forma de dominație cea mai propice republicii, cea mai *reprezentativă,* este monarhia. Această viață *reprezentativă nu ar trebui să fie surprinzătoare,* deoarece nu este o *Vorstellung,* ci numele unui „pasaj" între două familii de sintagme eterogene, care servește la marcarea eterogenității lor, la menținerea abisului căscat deasupra lor. Rămâne, așadar, la latitudinea cititorului să judece dacă acesta este cazul și în cazul modurilor noastre contemporane de dominație, așa-numite democratice.

Ceea ce li se poate atribui însă acestora, precum și monarhiei la care se gândea Kant (cea a lui Frederic), este faptul că funcționarea lor este însoțită de deliberare asupra unei instanțe localizate a puterii. Dacă numărăm familiile de propoziții puse în joc în funcționarea politică deliberativă, le vom găsi pe toate pe cele izolate de Kant și plasate în scrierile istorico-politice. Acestea sunt: propoziția interogativ-prescriptivă : ce trebuie să facem? (determinarea scopurilor); propoziția interogativ-descriptivă: ce putem face? (cunoașterea mijloacelor, adică analiza datelor experienței); propoziția imaginativă: iată ce s-ar putea face (simulările, elaborarea modelelor); propoziția antitetică: retorica^ n °p ra gi° ne> iată de ce (dezbaterea); propoziția
mică pubbhcl° le tOrt o 6 10 motiv > crede-mă (prefața propoziției rin'dir. pagini de opinie , propagandă);
indicativ: decidem că acest model

oferă răspunsul cel mai puțin incorect la propoziția prescriptivă[81] (rezoluția, programul, rezultatul voturilor); la propoziția prescriptivă: trebuie să acționați conform acestui model (1 arestare, decretul, legea, circulara). Dacă propoziția normativă este, această prescripție este legitimă (legea constituțională); la propoziția judecătorească: această acțiune nu este conformă cu prescripția legitimă (verdictul) ; la propoziția poliției: acțiunea neconformă poate fi reprimată (constrângerea) .

Se pare că „dat", care este mai degrabă un *Begebenheit* și care este interesul Centrului, *Begebenheit- ul* care marchează ceea ce a fost numit postmodernitate pentru a desemna timpul nostru, este (dacă îmi permiteți, dar *trebuie* , acest simbol) sentimentul unei fisiuni a acestui mare nucleu politic deliberativ. La fel ca *Begebenheit-ul* cu care a trebuit să se ocupe Kant a avut ca ocazie Revoluția Franceză, pe care trebuie să o considerăm, ca filosofi moraliști și politicieni, în niciun fel omoloagă cu entuziasmul din 1789 (întrucât nu a fost trezit de ideea unui scop, ci de ideea mai multor scopuri sau de Ideile unor scopuri eterogene) - această *Begebenheit* a timpului nostru ar implica, așadar, un nou tip de sublim, mai paradoxal decât entuziasmul, în care ar exista o prăpastie din ce în ce mai iremediabilă între idee și ceea ce se urmărește. nu numai că o are printre diferite familii .
simți că „îți dai seama", pariuri legitime. Ocazia
a propozițiilor și a ns-urilor lor ∧ și J foarte cult se numește - cazuri date acestui «bun simț»
va:
, , .
Auschwitz, un abis dXc.tó M
un obiect capabil să valideze ideea dreptului popoarelor, Ko ym , al
în fața sintagmei conceptului specific al dictaturii proletariatului ; 1968, o apariție eterogenă - sintagma iluziei „democratice". abisul ar merge neitate între putere și suveranitate. Aceste ea qbera q g i u -
explorate în diferența lor, rămâne că ogudizio și că, în același timp, trebuie judecat

■ r că acest sentiment, la rândul său, este un semn pentru sentiment *și, în* majoritatea cazurilor, indică această poveste poliistorică . Dar există un pas suplimentar în progres este doar un *scop* pe care sentimentele noastre l-ar indica, ci și o Idee că acest scop constă în formarea și explorarea liberă a Ideilor și că este un sfârșit ca început al infinității de finalități eterogene. Orice nu satisface această *fisiune a scopului ,* tot ceea ce se prezintă ca „realizarea" unui singur scop, ca în cazul sentinței politice *,* este perceput ca ceva ce nu poate fi măsurat *(angemessen)* și nu este în consonanță cu capacitatea infinită a sentințelor care se eliberează în sentimentul stârnit de această fisiune. Și această comensurbilitate este doar cea mai mică parte a acesteia. Această pretenție, știm bine, poate fi atât de amenințătoare încât să îmbălsămeze ceea ce este deja mort, ca în Piața Roșie, sau să aducă la viață un basm cu teroare și masacru, ca în al Treilea Reich. Pace perpetuă , dar datorită morții facultății de a judeca.

Al doilea cuvânt. Performativul, adresat empiric lui Lacoue-Labarthe și Nancy: „Un Centru de Cercetări Filosofice asupra Politicului este Deschis", a fost o propoziție care a deschis un câmp politic și unul filosofic. Câmpul deschis este filosofic deoarece politicul este postulat de această propoziție ca referent care trebuie semnificat printr-o serie de propoziții (cele ale căror apariții au fost, sunt și vor fi plasate sub steagul acestui Centru, care este o regiune a *Oeffektkei).* Propozițiile astfel sensibilizate și stimulate au reguli necunoscute , dar își propun nu doar să semnifice referentul lor, politicul, ci și propriile reguli. De aceea sunt filosofice în sensul filosofiei critice.

mentp X a P e r*° din performativul inaugural este egal - prooria P rt ? °- X' 1 “ În (-me propoziție care are ultimul din d° 3 Per * ne) este plasat de acesta ca genul di- nu la meieÌXf Z1 o n r VTM' judecat ca *' Mai multe contra o' alte familii de fraze Xe 1 "“' P ? referindu-se la acesta o prin urmare, mulți pretind să articuleze

politicul în propoziții, citez, fără a se opri asupra variantelor corespunzătoare de stil și doctrină și asupra aranjamentelor particulare din marile discursuri, științific (politic), narativ (istoria doctrinelor politice sau a faptelor politice), epideictic (lauda politicului), juridic (drept public). Odată cu această conformitate ipotetică între politic și filosofic, este presupus în mod necesar și principiul conform căruia politicul nu se pretează (sau nu se mai pretează) la a fi pus în propoziții ca un fapt prezentabil pe baza regulilor propozițiilor deja reglementate în sine . Cu toate acestea, și aceasta face parte din presupoziție, este «eliberat ». În acest sens a fost prezentată de Lacoue-Labarthe și Nancy ca fiind „prelogică" (mă tem că *Schwärmerei* este legată de acest cuvânt. Poate că „paratetic" ar fi mai potrivit). Prescripția inaugurală a Centrului presupune întotdeauna un eveniment care implică atât politicul, cât și filosoficul și, probabil, și *Affekt*. curajos. Această presupunere este în sine un act politic.

Lacoue-Labarthe și Nancy au sugerat să numim ceva ce ar da naștere politicului „relație", dar s-au rătăcit în acest proces riscând (în mod greșit, în opinia mea) termenul „Mamă" pentru ceva asemănător cu ceea ce, urmând labirintul kantian al „pasajelor", am simbolizat ca o „mare", una în care arhipelagul de propoziții este dispersat, dar care lasă totuși deschisă posibilitatea unor pasaje de la una la alta, pasaje cu siguranță incerte și ale căror urme se estompează până la punctul de a trebui mereu să fie urmărite din nou. Acestea sunt pasaje, nu poduri, dar întotdeauna necesare, deoarece datorită lor o familie de propoziții găsește în alt lucru un caz care o poate valida, sub pretextul unui semn, exemplu, simbol, tip, monogramă , ideal...

Această mare este concatenarea, necesară și contingentă în același timp: nu putem decât să concatenăm, dar nu există reguli prestabilite pentru a face acest lucru și, prin urmare, trebuie, pentru a stabili regula, să concatenăm. Această concatenare nu dă naștere nici sistemelor, nici doctrinelor; este elementul critic. Și concatenează nu numai propozițiile, ci și universurile lor și destinele lor respective

și pe cele destinate nouă. „Bunul simț” al celei de-a treia *Critici* este o desemnare a concatenării pentru - destine și destinatari eterogeni, în necesitatea și contingența sa. „ Recesiunea ” politicului, care poartă numele pe care le-am citat, descoperă acest element, dar ea însăși este mereu în recesiune.

Ultimul cuvânt. Ideea de comensurbilitate, în sensul de afinitate fără o regulă care să poată servi drept criteriu stabil , este crucială în gândirea kanțiană, în special în ceea ce privește gândirea istorico-politică. Pentru noi, astăzi, ea temperează puternic, puțin prea puternic, evenimentul fisiunii. Explozia limbajului în familii de jocuri lingvistice heteronome este tema pe care Wittgenstein, fie că știm sau nu, a moștenit-o de la Kant și pe care o continuă, mergând cât mai departe posibil, în direcția unei descrieri riguroase. Judecătorul kantian nu se mulțumește să distingă, ci trebuie să acorde credit coexistenței heteronomiilor: obligativitatea tranzacțiilor presupune o atracție sau o interacțiune generală a - familiilor de propoziții unele cu altele, în ciuda sau datorită heteronomiei lor.

Această comodificare a frazelor este pliată de Kant, ca Idee, peste cea a unui subiect care altfel s-ar sfărâma și a unei rațiuni care ar fi în conflict cu ea însăși și nu-și mai merită numele. Simțim astăzi, și aceasta face parte din *Begebenheit-ul* epocii noastre, că fisiunea dezlănțuită în interiorul ei afectează atât acest subiect, cât și această rațiune. Sau cel puțin, ceea ce rămâne atractiv printre frazele Babelului postmodern, ceea ce pare să le verifice, cel puțin în experiența supusă conceptului și prezentării directe, este - am învățat să gândim încă de la Marx - acest subiect impostor și această rațiune capabilă doar de calcul orb, care sunt numite capital mai ales atunci când ia în posesie frazele însele pentru a le comercializa și a le transforma în *plusvaloare,* în noua condiție a *Gemeinwesens* numită „ societate informatică”. Însă pretenția frazei capitalului de a valida toate frazele conform criteriului său performativ și impostura care plasează capitalul în locul judecătorului critic

trezesc un sentiment nenumit... să luăm în considerare *Begebenheit*- ul nostru ° ' *° h ° pro l J('«o cum să le judecăm, expunând criza' Care poate într -un fel tribunalul critic, care nu se stabilește în mijlocul ideii de om și într-un fil ° ? Să le jucăm nu pe baza unor „pasaje" între fraze eterogene eenP 3 Deci 8? ect , dar eterogenitate. Și din acest motiv, un fil? și „ inspectând «afinitatea» lor cu această *Begebenheit* a unui, *ri?* Propozițiile sunt mai degrabă un subiect. Dar atunci care este rostul tribunalului filosofului kantian dacă judecătorul nu poate reglementa idealul care favorizează scopurile esențiale ale lumii ?

În final, aș dori să formulez direcția (firul călăuzitor) pe care Begebenheit, *dezlănțuit* în epoca noastră, o propune filosofiei. Poate că idealul reflecției nu este doar, așa cum credea Kant (parțial împotriva lui însuși), de a transforma dezacordurile în certuri, înlocuind pretoriul cu „câmpul de luptă" și argumentația cu idiomuri. Dacă trebuie să persistăm în urmărirea

tale ideale, lo si faccia almeno senza l'appoggio dell'idea che la natura persegue nella storia il fine della libertà umana, senza l'ipotesi teleologica. Forse oggi la responsabilità riflessiva deve anche discernere, rispettare e fare rispettare i dissidi, stabilire l'incommensurabilità delle esigenze trascendentali proprie alle famiglie di frasi eterogenee, e trovare infine altri linguaggi per ciò che non può esprimersi nei linguaggi esistenti. In questo modo si sarebbe fedeli, senza paradosso, all'idea kantiana della «cultura» intesa come traccia della libertà nella realtà: essa consiste infatti, scrive Kant, «nell attitudine di proporsi in generale dei fini» *(KUK,* p. 308).

Notă la text

Concepută și dezvoltată împreună cu *Le Différend* (Paris , Mmuit 1984, trad. it. *Il dissidio,* Feltrinelli, Milano 1987), *L'enthousiasme* (Gahlee, Paris 1986) constituie un punct de cotitură în producția lui Lyotard: concentrată, de fapt, pe considerația „politicii" în sens larg, ea marchează trecerea , ca să folosim o formulă, de la politizarea filosofiei la „politica filosofică".

Observați, în primul rând, tonul limbajului: nu mai sunt buclele, neologismele, *enigmele* lucrărilor sale anterioare și, mai presus de toate, nu mai este tonul acid, impetuozitatea iconoclastă care - caracterizase vremurile revistei *Barbarie et révolution,* ale - intervențiilor asupra „economiei libidinale" și asupra mecanismelor perverse ale capitalismului, în anii 1968-1970.

Causticitatea anilor 1970, împărtășită pe scară largă de o întreagă generație de filozofi francezi precum Deleuze și Guattari, este înlocuită, în scrierile lui Lyotard din anii 1980 , de un stil sec, o compoziție argumentativă liberă de jocul liber al neînțelegerilor, de contradicțiile căutate ca provocări. Aceasta este o modalitate de [a scrie] în armonie cu încercarea, deja explicită în *diferite...*

intelectualitate sofisticată și independentă - pentru a se elibera de un anumit gând menit să definească este implicit în toate aceste <neo . qul> ne0 -là, post qui, post ost cu un simplu De nsero cu experiență,

„Critica relațiilor complexe indică cu siguranță o nevoie de cercetare în scrierea filosofică: nevoia de n « ° re despre cum să scrii o carte de filozofie, problemă, traversează întreaga reflecție a lui Lyotard de la început până la ultimele sale lucrări. Comparativ cu *LeDrfférend, L^enthoustasme,* și datorită originii sale „seminarice" (așa cum explică Lyotard în „Prefață"), este mai sobră și nu este afectată de acea urgență de a spune și de a uimi care o face, uneori, dificil de citit liniar pe prima datorită limbajului său bogat în sugestii și ecouri ale tradiției filosofice.

În *Enthousiasme* , de fapt, nu există secțiuni multiple , nici acele „medalioane" atât de îndrăgite de autor, dedicate unor figuri eterogene ale gândirii, capabile, în opinia sa, să amintească peisajul dispersat și conflictual al epocii noastre actuale. La prima vedere, această carte se prezintă ca un scurt comentariu critic-interpretativ asupra unora dintre temele principale ale gândirii kantiene: numeroase citate, o argumentație atentă la conexiunile logice și explicația explicită a conexiunilor dintre pasajele cele mai dificile, un lexic extras din - vocabularul kantian care nu permite creații lingvistice.

În realitate, *Entuziasmul* nu este doar un eseu strălucit, ci limitat, dedicat filosofiei kantiene a istoriei ; el constituie, dimpotrivă, un model de filosofie *în acțiune,* încercarea de a corobora unele categorii kantiene pe terenul enomenologic al experienței istoriei. Punctul de vedere fundamental este descrierea posibilelor dispozitive ale acțiunii și fiecare , nu oricine, într - un orizont larg împărtășit de tradiție , epocă, eveniment istoric. Stoc ○- Social, convertește și interpretează așa cum preferă Ido ^ arefltormiw ' al ○ doloOGICO, astfel încât Lyotard al anticului ttoàntKÓv în?? ? << stoc°-politică », în sensul „A spune un narțir" dezvăluie „orrlir" LA nivelul

a experienței care nu coincide cu «dacă acționează și ¡ .
al poveștii, ci investește procedurile individuale și comunitare de conferire de sens acestor momente contingente

Faptul că aceasta nu este doar o călătorie teoretică în cadrul - reflecției kantiene reiese clar din faptul că Lyotard caută să restituie în descriere constantele acestui nivel complex de realitate factuală și adevăr experiențial, nu doar prin indicații kantiene, ci și prin sugestiile filosofiei limbajului a lui Wittgenstein. Lyotard, de fapt, identifică o linie de continuitate între critică și analiza lingvistică, în special în ceea ce privește atenția lor comună, deși diferită, acordată legăturii dintre limbaj și experiență.

Discursul lui Lyotard despre critica istoriei a lui Kant este apoi filtrat prin dinamica și procedurile de investigație dezvoltate de filosofia limbajului, pornind de la presupunerea că aranjamentul și clasificarea diferitelor registre de discurs și enunțuri reflectă modalități comune de înțelegere și neînțelegere a ritmurilor și tiparelor evenimentelor istorico-politice. Limbajul este, în cele din urmă, *mărturia* locurilor comune înrădăcinate în structurile culturale, sociale și de altă natură prin care evenimentele istorice sunt interpretate și experimentate de indivizi și comunități.

Două, așadar, ni se par cele mai interesante direcții de lectură ale acestei cărți: prima, axată pe această abordare interpretativă ce leagă kantianismul și analiza lingvistică, a doua atentă la recunoașterea fenomenologică a istoricului politic.

În ceea ce privește altoirea lingvisticii pe coordonatele kantiene ale gândirii, este cu siguranță o operațiune sugestivă, deși este atribuibilă unei anumite rectitudini. De fapt, lipsesc premisele metodologice pentru a justifica unele pasaje teoretice și „afinități" între termeni, de exemplu cea dintre „familia de propoziții" și „reprezentare". În orice caz, ea constituie o încercare importantă de a implementa indicațiile kantiene asupra problemei formării cunoașterii și a experienței în general.

/

, . care vă permite să evidențiați bogăția trei este un > nda 8''' „„„„sera kantiană în raport cu tema adnotărilor și cu critica.

Există o a doua cale de lectură pe care am dori să o sugerăm, care face parte dintr-un domeniu de gândire care în ultimii ani a stârnit un interes tot mai mare pentru studiile din Italia și din străinătate legate de recunoașterea politicului și a istoricului, de

modalitățile inerente experienței, a fiecăruia și a fiecărei persoane, de interpretare și discutare a evenimentelor, de

„Recensământul" lui Lyotard al familiilor de sintagme istorico-politice, evidențierea legăturilor sensibile dintre nivelurile explicativ, descriptiv, deontic etc., care marchează timpurile și discursul despre și al politicului indivizilor concreți din comunități, se încadrează apoi pe această linie.

Această lucrare, menită să mărturisească despre domeniul istorico-politic, atinge, așadar, noțiuni de mare importanță atât din punct de vedere istorico-reconstructiv, cât și teoretic; constrângerea kantiană a „publicității", ideea unui „bun simț" esențial în dinamica investiției de sens referitoare la episoadele istorice , constituie balamalele pe care se învârt procedurile de asentiment și dezacord, care dau sens acțiunii și suferinței concrete a oamenilor în istoria lor.

se propune o interpretare suplimentară a relației dintre estetic și politic , întrucât această conexiune constituie un punct central în analiza filosofică *a Entuziasmului.* Și aici s-ar putea indica o trecere în opera lui Yotard de la estetizarea politicii în anii 1970 la o filozofie estetică ce recuperează simțul criminalității, al eticii, ca principal mod semnificativ pentru oameni de a fi în lume .

T ? tar d leagă, de fapt, noțiunea de entuziasm în fața evenimentelor istorice de sentimentul de gândire subiectivă veriofinèVd 1 ? laCere ' . care dilată percepția și sentimentul de nedumerire în nelimitat . Este acel sentiment de seducție în același timp perceptibil în fața unor spectacole naturale de mare putere și tocmai această imagine a spectacolului *conduce* la situarea sentimentului de întâmplare istorică nu atât de partea scenei, cât de partea publicului.

Nu egourile sau lașii, sau cel puțin nu numai ei, ci și spectatorii, la fel ca judecătorul kantian [5], iau măsura și evaluează calitatea, progresia și greutatea episoadelor, a „faptelor și fărădelegilor" istoriei. Entuziasmul, legat de sentimentul necondiționatului, este forța motrice a interpretării istorice, mereu reînnoită și reînnoită de cei care sunt „în afara ecranului", în timp și spațiu. Astfel, pentru Kant însuși, profundul simț al adevărului unei răsturnări violente precum Revoluția Franceză este încredințat mai mult „furiei și zgomotului" strigătelor, evenimentelor și venirii lui Napoleon, decât sentimentului de libertate care se eliberează în spectatori, în credința lor rațională într-un viitor mai bun.

Fără certitudini metafizice sau patos retoric, entuziasmul este semnul „incomensurabil" al unui mod de înregistrare și interpretare a -

evenimentelor istorice care este întotdeauna *politic,* adică afectează direct modul în care indivizii din comunități aparțin lumii, modul în care se comportă, acționează și își trăiesc *etosul public.* Sensul evenimentelor istorico-politice trebuie mereu revizuit, niciodată dat o dată pentru totdeauna, încredințat, cel puțin parțial, acelui sentiment, acelui „patru” care se eliberează în fața evenimentelor care pun în joc tensiunea dintre necesitate și libertate, dintre destin și alegere, dincolo de logica factuală și contingentă a alternativei „câștig sau pierd”. Și din care să se rescrie și să se judece istoria de ieri și de azi.

Fosca Mariani Zini